

Warszawa, dnia 6 lutego 2025 r.

Poz. 155

**OBWIESZCZENIE
MINISTRA INFRASTRUKTURY¹⁾**

z dnia 14 stycznia 2025 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa w sprawie licencji i świadectw kwalifikacji personelu służb ruchu lotniczego

1. Na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 19 maja 2017 r. w sprawie licencji i świadectw kwalifikacji personelu służb ruchu lotniczego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1069), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2024 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie licencji i świadectw kwalifikacji personelu służb ruchu lotniczego (Dz. U. poz. 1309).

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity rozporządzenia nie obejmuje odnośnika nr 2 oraz § 2 i § 3 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie licencji i świadectw kwalifikacji personelu służb ruchu lotniczego (Dz. U. poz. 1309), które stanowią:

„²⁾ Niniejsze rozporządzenie służy stosowaniu rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2023/893 z dnia 21 kwietnia 2023 r. zmieniającego rozporządzenie (UE) 2015/340 ustanawiające wymagania techniczne i procedury administracyjne dotyczące licencji i certyfikatów kontrolerów ruchu lotniczego (Dz. Urz. UE L 118 z 04.05.2023, str. 1 oraz Dz. Urz. UE L 163 z 29.06.2023, str. 106).”

„§ 2. Do postępowań w sprawie wydania albo wymiany licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego albo licencji kontrolera ruchu lotniczego lub wydania uprawnień wpisywanych do tych licencji wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy rozporządzenia zmienianego w § 1 w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.”.

Minister Infrastruktury: *D. Klimczak*

---

¹⁾ Minister Infrastruktury kieruje działem administracji rządowej – transport, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Infrastruktury (Dz. U. poz. 2725).

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA INFRASTRUKTURY I BUDOWNICTWA¹⁾**

z dnia 19 maja 2017 r.

w sprawie licencji i świadectw kwalifikacji personelu służb ruchu lotniczego²⁾

Na podstawie art. 104 ust. 1a ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2023 r. poz. 2110, z 2024 r. poz. 731 i 1222 oraz z 2025 r. poz. 31) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) wzory licencji i świadectw kwalifikacji,
- 2) uprawnienia przyznawane i wpisywane do licencji i świadectw kwalifikacji,
- 3) szczegółowe wymagania dla poszczególnych rodzajów licencji i świadectw kwalifikacji, dotyczące kwalifikacji lotniczych w zakresie wiedzy, umiejętności i praktyki,
- 4) szczegółowe warunki i sposób:
  - a) wydawania, przedłużania, wznawiania, wymiany, cofania, ograniczania, zawieszania i przywracania licencji i świadectw kwalifikacji oraz wynikających z nich uprawnień,
  - b) uznawania, zawieszania uznania, cofania uznania i przywracania uznania obcych licencji i świadectw kwalifikacji oraz wynikających z nich uprawnień, wydanych przez właściwy organ obcego państwa,
  - c) uzyskiwania i sprawdzania kwalifikacji lotniczych,
  - d) prowadzenia rejestru personelu lotniczego,
  - e) prowadzenia szkolenia lotniczego,
- 5) szczegółowe warunki wykonywania uprawnień wynikających z licencji i świadectw kwalifikacji

– w zakresie specjalności kontrolera ruchu lotniczego, praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, informatora służby informacji powietrznej oraz informatora lotniskowej służby informacji powietrznej.

§ 2. Użyte w rozporządzeniu określenia i skróty oznaczają:

- 1) AFIS – lotniskową służbę informacji powietrznej (Aerodrome Flight Information Service);
- 2) ATC – służbę kontroli ruchu lotniczego (Air Traffic Control);
- 3) ATS – służby ruchu lotniczego (Air Traffic Services);
- 4) FIS – służbę informacji powietrznej (Flight Information Service);
- 5) ICAO – Organizację Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (International Civil Aviation Organization);
- 6) informator AFIS – informatora lotniskowej służby informacji powietrznej (AFISO – Aerodrome Flight Information Service Officer);

¹⁾ Na dzień ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej działem administracji rządowej – transport kieruje Minister Infrastruktury, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Infrastruktury (Dz. U. poz. 2725).

²⁾ Niniejsze rozporządzenie służy stosowaniu rozporządzenia Komisji (UE) nr 2015/340 z dnia 20 lutego 2015 r. ustanawiającego wymagania techniczne i procedury administracyjne dotyczące licencji i certyfikatów kontrolerów ruchu lotniczego zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 216/2008, zmieniającego rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 923/2012 i uchylającego rozporządzenie Komisji (UE) nr 805/2011 (Dz. Urz. UE L 63 z 06.03.2015, str. 1).

- 7) informator FIS – informatora służby informacji powietrznej (FISO – Flight Information Service Officer);
- 8) instruktor OJT – instruktora szkolenia operacyjnego (On-the-Job Training);
- 9) instruktor STD – instruktora szkolenia na szkoleniowych urządzeniach symulacji ruchu lotniczego (Synthetic Training Device);
- 10) jednostka – organ, w którym jest zapewniana ATS;
- 11) Konwencja – Konwencję o międzynarodowym lotnictwie cywilnym, sporządzoną w Chicago dnia 7 grudnia 1944 r. (Dz. U. z 1959 r. poz. 212 i 214, z późn. zm.³⁾);
- 12) licencja – licencję kontrolera ruchu lotniczego oraz licencję praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego;
- 13) OJTI – uprawnienie uzupełniające instruktora szkolenia operacyjnego wpisane do licencji albo świadectwa kwalifikacji i stanowiące ich część, określające uprawnienie do prowadzenia szkolenia operacyjnego (On-the-Job Training Instructor Endorsement);
- 14) organizacja szkoleniowa – organizację będącą samodzielną organizacją lotniczą albo stanowiącą część składową innego podmiotu, która posiada certyfikat organizacji szkolącej kontrolerów ruchu lotniczego (ATCO TO – Air Traffic Controller Training Organization) lub certyfikat organizacji szkolącej personel służb informacji powietrznej (FISP TO – Flight Information Service Personnel Training Organization);
- 15) orzeczenie lotniczo-lekarskie – orzeczenie o braku przeciwwskazań do wykonywania funkcji członka personelu lotniczego, o którym mowa w art. 110 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze;
- 16) osoba oceniająca – kontrolera ruchu lotniczego posiadającego wpisane do licencji uprawnienie uzupełniające osoby oceniającej;
- 17) personel ATC – członków personelu lotniczego posiadających licencję praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego lub licencję kontrolera ruchu lotniczego;
- 18) personel ATS – członków personelu lotniczego posiadających licencję lub świadectwo kwalifikacji;
- 19) personel FIS – członków personelu lotniczego posiadających świadectwo kwalifikacji;
- 20) poziom 4 operacyjny – poziom biegłości językowej według skali klasyfikacji biegłości w języku podanej w:
  - a) Dodatku 1 do załącznika I do rozporządzenia nr 2015/340 – dla kontrolera ruchu lotniczego i praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego,
  - b) Dodatku A do Załącznika 1 do Konwencji (Dz. Urz. ULC z 2012 r. poz. 21) – dla informatora FIS i informatora AFIS;
- 21) poziom 6 biegly – poziom biegłości językowej według skali klasyfikacji biegłości w języku podanej w:
  - a) Dodatku 1 do załącznika I do rozporządzenia nr 2015/340 – dla kontrolera ruchu lotniczego i praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego,
  - b) Dodatku A do Załącznika 1 do Konwencji – dla informatora FIS i informatora AFIS;
- 22) Prezes Urzędu – Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego;
- 22a)⁴⁾ proces uznawania kwalifikacji i uprawnień nabytych w lotnictwie państwowym – proces uznawania kwalifikacji i uprawnień nabytych w lotnictwie państwowym określony w przepisach wydanych na podstawie art. 104 ust. 9 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze;
- 23) prowadzący szkolenie – organizację szkoleniową lub instruktora OJT nadzorującego praktykę na lotnisku niekontrolowanym, na którym jest zapewniana certyfikowana AFIS;

³⁾ Zmiany wymienionej umowy ogłoszone w Dz. U. z 1963 r. poz. 137 i 138, z 1969 r. poz. 210 i 211, z 1976 r. poz. 130, 131, 188, 189, 227 i 228, z 1984 r. poz. 199 i 200, z 2000 r. poz. 446 i 447, z 2002 r. poz. 527 i 528, z 2003 r. poz. 700 i 701 oraz z 2012 r. poz. 368, 369, 370 i 371.

⁴⁾ Dodany przez § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie licencji i świadectw kwalifikacji personelu służb ruchu lotniczego (Dz. U. poz. 1309), które weszło w życie z dniem 29 sierpnia 2024 r.

- 24) rozporządzenie nr 2015/340 – rozporządzenie Komisji (UE) nr 2015/340 z dnia 20 lutego 2015 r. ustanawiające wymagania techniczne i procedury administracyjne dotyczące licencji i certyfikatów kontrolerów ruchu lotniczego zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 216/2008, zmieniające rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 923/2012 i uchylające rozporządzenie Komisji (UE) nr 805/2011 (Dz. Urz. UE L 63 z 06.03.2015, str. 1, z późn. zm.⁵⁾);
- 25) STDI – uprawnienie uzupełniające instruktora szkolenia na szkoleniowych urządzeniach symulacji ruchu lotniczego wpisane do licencji lub świadectwa kwalifikacji i stanowiące ich część, określające uprawnienia do prowadzenia szkolenia na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego (Synthetic Training Device Instructor);
- 26) świadectwo AFIS – świadectwo kwalifikacji informatora AFIS;
- 27) świadectwo FIS – świadectwo kwalifikacji informatora FIS;
- 28) świadectwo kwalifikacji – świadectwo FIS oraz świadectwo AFIS;
- 29) uprawnienie – upoważnienie wpisane do licencji albo świadectwa kwalifikacji lub związane z licencją albo świadectwem kwalifikacji i stanowiące ich część, określające szczególne warunki, możliwości lub ograniczenia odnoszące się do takiej licencji albo takiego świadectwa kwalifikacji;
- 30) uprawnienie FIS – uprawnienie obszarowej służby informacji powietrznej (Flight Information Service Rating);
- 31) uprawnienie RIS – uprawnienie radarowej obszarowej służby informacji powietrznej (Radar Information Service Rating);
- 32) uprawnienie uzupełniające – upoważnienie wpisane do licencji i stanowiące jej część, określające szczególne warunki, możliwości lub ograniczenia odnoszące się do stosownego uprawnienia;
- 33) uprawnienie uzupełniające osoby oceniającej – upoważnienie wpisane do licencji i stanowiące jej część, które określa uprawnienia posiadacza licencji do oceny praktycznych umiejętności personelu ATC;
- 34) uprawnienie uzupełniające w jednostce – upoważnienie wpisane do licencji kontrolera ruchu lotniczego albo świadectwa kwalifikacji i stanowiące ich część, określające oznaczenie lokalizacji, o którym mowa w pkt 1.9 tomu II Załącznika 10 do Konwencji (Dz. Urz. ULC z 2016 r. poz. 227), oraz sektory lub stanowiska pracy, na których posiadacz licencji albo świadectwa kwalifikacji jest uprawniony do pracy;
- 35) uprawnienie uzupełniające w zakresie języka – upoważnienie wpisane do licencji albo świadectwa kwalifikacji i stanowiące ich część, określające biegłość językową ich posiadacza;
- 36) ustawa – ustawę z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze.

§ 3. 1. Prezes Urzędu zawiadamia ICAO o różnicach w rozumieniu art. 38 Konwencji.

2. Różnice, o których mowa w ust. 1, są ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych Polska (AIP Polska).

Rozdział 2

Szczegółowe warunki i sposób wydawania, wymiany, cofania, ograniczania, zawieszania i przywracania licencji i świadectw kwalifikacji oraz wykonywania wynikających z nich uprawnień

§ 4. 1. Szczegółowe warunki i sposób wydawania, cofania, zawieszania licencji i wynikających z nich uprawnień określa Podczęść A–C w załączniku I i Podczęść D w załączniku II do rozporządzenia nr 2015/340 oraz rozdziały 8 i 9.

2. Wzory licencji oraz skróty nazw uprawnień wpisywanych do licencji określa Dodatek 1 do załącznika II do rozporządzenia nr 2015/340.

§ 5. Prezes Urzędu wydaje:

- 1) świadectwo FIS wraz z wpisywanymi do niego uprawnieniami kandydatowi, który spełnił wymagania określone w rozdziale 10;
- 2) świadectwo AFIS wraz z wpisywanymi do niego uprawnieniami kandydatowi, który spełnił wymagania określone w rozdziale 11.

⁵⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 118 z 04.05.2023, str. 1, Dz. Urz. UE L 159 z 22.06.2023, str. 152 oraz Dz. Urz. UE L 2023/2163 z 18.10.2023.

§ 6. 1. Świadectwo kwalifikacji lub dodatkowe uprawnienia wydaje się na wniosek kandydata.

2. Rodzaje uprawnień wpisywanych do świadectwa kwalifikacji przy pierwszym wydaniu tego dokumentu wraz z warunkami wydania dodatkowych uprawnień do świadectwa kwalifikacji określają rozdziały 10 i 11.

3. Skróty nazw uprawnień wpisywanych do świadectwa kwalifikacji określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

4. Wzory świadectw kwalifikacji określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 7. 1. Licencje i świadectwa kwalifikacji podlegają wymianie:

- 1) po uzyskaniu uprawnienia, uprawnienia uzupełniającego, uprawnienia uzupełniającego w jednostce, OJTI, STDI albo uprawnienia uzupełniającego osoby oceniającej;
- 2) po przedłużeniu, wznowieniu, przywróceniu ważności uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka;
- 3) po przedłużeniu lub wznowieniu uprawnień uzupełniających w jednostce wpisanych w licencji, jeżeli nie korzysta się z upoważnienia, o którym mowa w ATCO.AR.D.001 lit. a pkt 2 w załączniku II do rozporządzenia nr 2015/340;
- 4) po przywróceniu ważności uprawnień, o których mowa w pkt 1;
- 5) po przywróceniu ważności świadectwa FIS albo świadectwa AFIS;
- 6) w razie zmiany danych osobowych wpisywanych do licencji albo świadectwa kwalifikacji;
- 7) w razie konieczności sprostowania błędów;
- 8) po zapełnieniu miejsc na wpisy;
- 9) w razie uszkodzenia dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji;
- 10) w przypadku, o którym mowa w ATCO.A.010 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340;
- 11) po przedłużeniu lub wznowieniu uprawnienia uzupełniającego osoby oceniającej, OJTI lub STDI.

2. Wymiany licencji albo świadectwa kwalifikacji dokonuje się na wniosek złożony do Prezesa Urzędu albo z urzędu.

3. Warunkiem wymiany licencji albo świadectwa kwalifikacji jest posiadanie, co najmniej, ważnego:

- 1) uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka polskiego i angielskiego lub spełnienie wymogów do ich wznowienia lub przywrócenia;
- 2) orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy – z pominięciem licencji i świadectw kwalifikacji, w których terminem ważności są objęte jedynie uprawnienia uzupełniające w zakresie języka polskiego i angielskiego oraz STDI.

3a. Przepisu ust. 3 pkt 1 w odniesieniu do wymagania posiadania uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka polskiego lub spełniania wymogów do jego wznowienia lub przywrócenia nie stosuje się do członka personelu ATC wykonującego czynności lotnicze, o których mowa w § 49 ust. 1a.

4. W przypadku utraty lub zniszczenia dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji:

- 1) członek personelu ATS informuje pisemnie Prezesa Urzędu o dacie i okolicznościach utraty lub zniszczenia dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji;
- 2) jest wydawany duplikat znajdującego się w teczce osobowej członka personelu ATS dokumentu, uaktualniony w zakresie ważności uprawnień, o których mowa odpowiednio w Podczęści B i C w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340 albo przepisach rozdziałów 10 i 11, w oparciu o znajdujące się w teczce protokoły sprawdzenia wiedzy i umiejętności oraz inne dokumenty, w tym dotyczące posiadanych ograniczeń.

5. W wyniku wymiany licencji albo świadectwa kwalifikacji Prezes Urzędu wydaje nowy dokument licencji albo świadectwa kwalifikacji, do którego wpisuje się wyłącznie ważne uprawnienia posiadane przez członka personelu ATS w dniu wydania nowego dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji.

6. Członek personelu ATS w przypadkach, o których mowa w ust. 1, zwraca Prezesowi Urzędu podlegający wymianie dokument licencji albo świadectwa kwalifikacji. Zwrot dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji jest warunkiem wydania nowego dokumentu, o którym mowa w ust. 5.

§ 8. W przypadku zawieszenia uprawnienia wpisanego do licencji albo świadectwa kwalifikacji posiadacz licencji albo świadectwa kwalifikacji niezwłocznie przekazuje ten dokument Prezesowi Urzędu, w celu dokonania wpisu o zawieszeniu danego uprawnienia.

§ 9. Zawieszając licencję, świadectwo kwalifikacji lub uprawnienie:

- 1) określa się okres zawieszenia;
- 2) można wskazać termin i sposób spełnienia wymagań określonych w art. 96 ust. 1 ustawy niezbędnych do przywrócenia zawieszanej licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia.

§ 10. 1. Zawieszoną licencję, świadectwo kwalifikacji lub uprawnienie przywraca się na wniosek zainteresowanego członka personelu ATS, jeżeli upłynął okres zawieszenia lub zostały spełnione wymagania niezbędne do przywrócenia zawieszanej licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia, o których mowa w § 9 pkt 2.

2. Do wniosku dołącza się kopię ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy oraz dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań niezbędnych do przywrócenia zawieszanej licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia, jeżeli zostały określone zgodnie z § 9 pkt 2.

§ 11. Jeżeli członek personelu ATS nie spełni wymagań niezbędnych do przywrócenia licencji, świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia, Prezes Urzędu cofa zawieszoną licencję, świadectwo kwalifikacji lub uprawnienie.

§ 12. Osoba, której licencja albo świadectwo kwalifikacji zostało cofnięte albo zawieszono zgodnie z ATCO.AR.D.005 lit. c w załączniku II do rozporządzenia nr 2015/340 lub art. 100 ustawy, niezwłocznie przekazuje dokument licencji albo świadectwa kwalifikacji, za pokwitowaniem, Prezesowi Urzędu, chyba że licencja albo świadectwo kwalifikacji zostały już uprzednio zatrzymane przez Prezesa Urzędu lub inny właściwy organ.

Rozdział 3

Szczegółowe warunki i sposób uznawania, zawieszania uznania, cofania uznania i przywracania uznania obcych licencji i świadectw kwalifikacji oraz wynikających z nich uprawnień, wydanych przez właściwy organ obcego państwa

§ 13. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się do obcych licencji, świadectw kwalifikacji i równoważnych im dokumentów w zakresie specjalności informatora służby informacji powietrznej oraz informatora lotniskowej służby informacji powietrznej oraz wynikających z nich uprawnień, wydanych przez właściwy organ obcego państwa, zwanych dalej „obcym świadectwem kwalifikacji”.

§ 14. 1. Osoba ubiegająca się o uznanie obcego świadectwa kwalifikacji składa wniosek wraz z kopią obcego świadectwa kwalifikacji, którego oryginał okazuje w celu poświadczenia zgodności, oraz dokumentem przebiegu praktyki lotniczej.

2. Prezes Urzędu uznaje obce świadectwo kwalifikacji, jeżeli przepisy, zgodnie z którymi zostało wydane, ustanawiają wymagania równe wymaganiom polskiego prawa lub wymagania wyższe niż wynikające z polskiego prawa.

§ 15. Warunkiem uznania obcego świadectwa kwalifikacji oraz korzystania z niego jest:

- 1) posiadanie orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy wydanego:
  - a) przez państwo członkowskie Unii Europejskiej, Konfederację Szwajcarską lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym albo
  - b) przez państwo, z którym Rzeczpospolita Polska zawarła umowę o uznawaniu orzeczeń lotniczo-lekarskich, albo
  - c) zgodnie z art. 106 ust. 1 ustawy;
- 2) posiadanie ważnych uprawnień, które odpowiadają uprawnieniom wpisywanym do polskiego świadectwa kwalifikacji;
- 3) wykazanie się biegłością językową w zakresie języka polskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, zarówno w zakresie frazeologii lotniczej, jak i zrozumiałej komunikacji.

§ 16. 1. Uznanie obcego świadectwa kwalifikacji wraz z wpisanymi do niego uprawnieniami upoważnia jego posiadacza do odbycia szkolenia lotniczego w Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie niezbędnym do przyznania uprawnienia uzupełniającego w jednostce.

2. W celu przyznania uprawnienia uzupełniającego w jednostce, instytucja zapewniająca służby ruchu lotniczego określa odpowiednią jednostkę, sektor lub stanowisko pracy, na które prowadzący szkolenie opracuje i przedstawi do zatwierdzenia Prezesowi Urzędu kurs w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce, uwzględniając wiedzę, umiejętności i doświadczenie kandydata.

§ 17. 1. Uznanie obcego świadectwa kwalifikacji wydaje się na okres:

- 1) nie dłuższy niż do dnia upływu terminu jego ważności, jeżeli w obcym świadectwie kwalifikacji określono taki termin, lub
- 2) określony w kursie w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce, o którym mowa w § 16 ust. 2, niezbędny do odbycia przez członka personelu FIS szkolenia w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce

– w zależności od tego, który z nich jest krótszy.

2. Prezes Urzędu stwierdza uznanie obcego świadectwa kwalifikacji przez wydanie świadectwa uznania obcego świadectwa kwalifikacji.

§ 18. Obce świadectwo kwalifikacji wymienia się na wydawane przez Prezesa Urzędu świadectwo kwalifikacji po spełnieniu warunków, o których mowa w § 16, oraz po uzyskaniu pozytywnego wyniku z części praktycznej egzaminu państwowego na stanowisku operacyjnym.

§ 19. 1. Prezes Urzędu cofa albo zawiesza:

- 1) uznanie obcego świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia z niego wynikającego w przypadkach, o których mowa w art. 100 ustawy;
- 2) obce świadectwo kwalifikacji lub uprawnienie z niego wynikające, jeżeli takie prawo wynika z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej.

2. Do cofnięcia, zawieszenia oraz przywrócenia uznania obcego świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia z niego wynikającego stosuje się odpowiednio przepisy § 8–12.

Rozdział 4

Szczegółowe warunki i sposób sprawdzania, przedłużania, wznawiania i przywracania kwalifikacji lotniczych

§ 20. Szczegółowe warunki i sposób sprawdzania, przedłużania i wznawiania kwalifikacji lotniczych kandydatów na członków personelu ATC i członków personelu ATC określa Podczęść B–D w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

§ 21. 1. Organizacja szkoleniowa informuje Prezesa Urzędu na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia egzaminów i ocen o tych egzaminach i ocenach w przypadkach, o których mowa w:

- 1) ATCO.C.020 lit. c, ATCO.C.040 lit. c i ATCO.C.060 lit. c w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340, podając:
  - a) imiona i nazwiska osób poddawanych egzaminowi i ocenie,
  - b) datę, godzinę i miejsce rozpoczęcia egzaminów i ocen,
  - c) nazwę uprawnienia uzupełniającego podlegającego wznowieniu,
  - d) imiona i nazwiska osób oceniających;
- 2) ATCO.D.025, ATCO.D.035, ATCO.D.070, ATCO.D.090 lit. a pkt 1 oraz ATCO.D.095 lit. a pkt 1 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340, podając:
  - a) imiona i nazwiska osób poddawanych egzaminom lub ocenom,
  - b) datę, godzinę i miejsce rozpoczęcia egzaminów lub ocen,
  - c) nazwę kursu, po którym następuje egzamin lub ocena,
  - d) imiona i nazwiska osób oceniających.

2. Informacja jest przekazywana pisemnie lub pocztą elektroniczną.

§ 22. 1. Instytucja zapewniająca służby ruchu lotniczego informuje Prezesa Urzędu o planowanym terminie oceny wiedzy i umiejętności, o których mowa w ATCO.B.020 lit. i pkt 3 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340, na co najmniej 14 dni przed tym terminem, podając:⁶⁾

- 1) imiona i nazwiska osób poddawanych ocenie wiedzy i umiejętności;
- 2) nazwę organu i stanowiska, na którym będzie prowadzona ocena wiedzy i umiejętności;
- 3) datę i godzinę rozpoczęcia oceny wiedzy i umiejętności.

2. Informacja jest przekazywana pisemnie lub pocztą elektroniczną.

3. Prezes Urzędu może upoważnić osoby oceniające do dokonywania odrębnych wpisów w licencjach przy przedłużaniu lub wznawianiu uprawnień uzupełniających w jednostce, w przypadku braku pracowników Urzędu Lotnictwa Cywilnego spełniających wymagania, o których mowa w ATCO.C.045 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

§ 23. Na potrzeby oceny, o której mowa w § 22 ust. 1, instytucja zapewniająca służby ruchu lotniczego sporządza i przekazuje osobie poddawanej tej ocenie zaświadczenie potwierdzające spełnienie wymagań zatwierdzonego programu utrzymania poziomu wiedzy i umiejętności w jednostce.

§ 24. 1. Sprawdzenie wiedzy i ocenę umiejętności lotniczych kandydatów na członków personelu FIS i członków personelu FIS przeprowadza się:

- 1) w procesie szkolenia lotniczego teoretycznego i praktycznego, zgodnie z zatwierdzonymi kursami szkoleniowymi;
- 2) przed wydaniem świadectwa kwalifikacji lub uprawnień do niego wpisywanych;
- 3) w celu przedłużenia, wznowienia lub przywrócenia ważności uprawnień wpisywanych do świadectwa kwalifikacji;
- 4) jeżeli świadectwo kwalifikacji lub wpisane do niego uprawnienie członka personelu ATS zostało zawieszona na skutek powstania uzasadnionego przypuszczenia, że członek personelu ATS nie posiada wymaganej wiedzy lub umiejętności lotniczych, w szczególności w wyniku badania wypadku albo incydentu lotniczego lub wykonywania czynności nadzoru lotniczego.

2. Sprawdzenie wiedzy i umiejętności lotniczych w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, przeprowadza organizacja szkoleniowa w zakresie szkolenia objętego posiadanym certyfikatem.

3. Sprawdzenie wiedzy i umiejętności lotniczych w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 2–4, przeprowadza się w formie egzaminu państwowego.

§ 25. 1. Sprawdzenie wiedzy i umiejętności lotniczych personelu FIS w celu przedłużenia ważności:

- 1) uprawnienia uzupełniającego w jednostce,
- 2) OJTI,
- 3) STDI,
- 4) uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka

– jest przeprowadzane w okresie ważności uprawnienia, jednak nie wcześniej niż 3 miesiące przed upływem terminu wygaśnięcia jego ważności.

2. W razie niezachowania terminu, o którym mowa w ust. 1, wznowienie ważności uprawnienia wymienionego w ust. 1 pkt 1–3 może nastąpić po sprawdzeniu wiedzy i umiejętności lotniczych, jeżeli zostanie ono przeprowadzone nie później niż przed upływem 12 miesięcy od dnia wygaśnięcia ważności uprawnienia.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, okresy przedłużonej albo wznowionej ważności uprawnienia uzupełniającego w jednostce są liczone od dnia upływu poprzedniego okresu jego ważności.

4. W razie niezachowania terminu, o którym mowa w ust. 1, przywraca się ważność uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka. Ważność przywróconego uprawnienia liczy się od daty sprawdzenia biegłości językowej, podczas którego członek personelu FIS wykazał się osiągnięciem co najmniej poziomu 4 operacyjnego.

5. W razie negatywnego wyniku sprawdzenia wiedzy lub umiejętności lotniczych, o którym mowa w ust. 1, członek personelu FIS informuje o tym fakcie bezpośredniego przełożonego.

⁶⁾ Wprowadzenie do wyciszenia w brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 2 rozporządzenia, o którym mowa w odnośniku 4.

Rozdział 5

Szczegółowe warunki i sposób prowadzenia rejestru personelu ATS

§ 26. 1. W ramach rejestru personelu lotniczego, o którym mowa w art. 102 ustawy, prowadzonego z uwzględnieniem ATCO.AR.B.015 lit. b pkt 6 w załączniku II do rozporządzenia nr 2015/340, Prezes Urzędu rejestruje dane dotyczące personelu ATS, zwane dalej „rejestrem”.

2. Na rejestr składają się teczki osobowe członków personelu ATS wraz z zawartymi w nich dokumentami.

3. Prezes Urzędu rejestruje w tezcze osobowej członka personelu ATS następujące dane:

- 1) podstawowe dane osobowe:
  - a) imiona i nazwisko,
  - b) imiona rodziców,
  - c) numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) i miejsce urodzenia, a w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL – datę i miejsce urodzenia,
  - d) obywatelstwo,
  - e) adres zamieszkania oraz, na żądanie członka personelu ATS, adres do korespondencji;
- 2) osobisty numer członka personelu ATS, którym są oznaczane wszystkie wydane mu licencje i świadectwa kwalifikacji;
- 3) wykaz wszystkich licencji oraz świadectw kwalifikacji, z uwzględnieniem:
  - a) oznaczenia licencji albo świadectwa kwalifikacji,
  - b) daty wydania licencji albo świadectwa kwalifikacji,
  - c) wpisanych do licencji albo świadectwa kwalifikacji uprawnień, z oznaczeniem terminu ich ważności i przedłużenia ich ważności,
  - d) okresów zawieszeń licencji albo świadectw kwalifikacji i uprawnień wpisanych do tych dokumentów oraz dat przywrócenia ich ważności,
  - e) oznaczenia oraz daty wydania decyzji dotyczących cofnięcia, zmiany, zawieszenia i przywrócenia ważności licencji albo świadectwa kwalifikacji oraz wydania, wznowienia ważności i cofnięcia uprawnienia wpisywanego do tych dokumentów oraz prawomocnych orzeczeń sądowych w tych sprawach;
- 4) dokumenty złożone w związku z ubieganiem się o wydanie licencji albo świadectwa kwalifikacji oraz o wydanie albo wznowienie ważności uprawnień wpisywanych do tych dokumentów;
- 5) protokoły przeprowadzonych egzaminów i ocen, wymaganych do wydania licencji albo świadectwa kwalifikacji lub do wydania lub wznowienia ważności uprawnień wpisywanych do tych dokumentów;
- 6) decyzje dotyczące cofnięcia, zmiany, zawieszenia i przywrócenia ważności licencji albo świadectwa kwalifikacji oraz wydania, wznowienia ważności i cofnięcia uprawnienia wpisywanego do tych dokumentów oraz prawomocne orzeczenia sądowe w tych sprawach;
- 7) informacje dotyczące wypadków i incydentów lotniczych z udziałem członka personelu ATS;
- 8) informacje o dacie i okolicznościach utraty lub zniszczenia dokumentu licencji albo świadectwa kwalifikacji;
- 9) dokumenty określone w procedurze ustanowionej na podstawie ATCO.AR.D.001 w załączniku II do rozporządzenia nr 2015/340, w tym zaświadczenia, o których mowa w § 23.

§ 27. 1. Rejestr obejmuje odrębnie prowadzony dział osób, którym wydano świadectwa uznania obcego świadectwa kwalifikacji.

2. Do działu rejestru, o którym mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio § 26 ust. 3, z tym że rejestr uzupełnia się o daty ważności wydanych świadectw uznania obcego świadectwa kwalifikacji.

§ 28. Skreślenie członka personelu ATS z rejestru następuje w przypadku:

- 1) śmierci albo uznania członka personelu ATS za zmarłego;
- 2) cofnięcia wszystkich licencji oraz świadectw kwalifikacji.

§ 29. Teczkę osobową członka personelu ATS skreślonego z rejestru przechowuje się w rejestrze przez okres:

- 1) 3 lat następujących po roku, w którym nastąpiła śmierć członka personelu ATS;
- 2) 10 lat następujących po roku, w którym członek personelu ATS został uznany za zmarłego;
- 3) 5 lat następujących po roku, w którym decyzja o cofnięciu ostatniej licencji albo ostatniego świadectwa kwalifikacji stała się ostateczna.

Rozdział 6

Szczegółowe warunki i sposób prowadzenia szkolenia lotniczego oraz uzyskiwania kwalifikacji lotniczych

§ 30. 1. Szkolenie lotnicze kandydatów na członków personelu ATS w celu uzyskania przez nich licencji albo świadectw kwalifikacji oraz uprawnień do nich wpisywanych jest prowadzone w organizacjach szkoleniowych.

2. W przypadku gdy organizacja szkoleniowa jest częścią innego podmiotu, zapewnia się, że osoba kierująca tą organizacją jest bezpośrednio podporządkowana służbowo osobie kierującej tym podmiotem, chyba że kierownictwo tego podmiotu i organizacji szkoleniowej sprawuje ta sama osoba.

3. Organizacja szkoleniowa, która szkoli personel ATC:

- 1) spełnia wymagania dotyczące szkolenia lotniczego określone w załączniku III do rozporządzenia nr 2015/340;
- 2) w ramach wymagania dla systemu zarządzania organizacją szkoleniowej, o którym mowa w ATCO.OR.C.001 lit. c w załączniku III do rozporządzenia nr 2015/340, prowadzi analizę bezpieczeństwa w przypadku szkolenia kandydata na członka personelu ATC lub członka personelu ATC do kolejnego uprawnienia lub uprawnienia uzupełniającego, jeżeli szkolenie w zakresie uprzedniego uprawnienia lub uprawnienia uzupełniającego zakończyło się niepowodzeniem.

4. Organizacja szkoleniowa, która szkoli personel FIS, spełnia szczegółowe warunki prowadzenia szkolenia lotniczego określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia oraz prowadzi szkolenie lotnicze w sposób określony w tym załączniku.

5. Prezes Urzędu może upoważnić organizację szkoleniową, która szkoli personel ATC, spełniającą wymagania, o których mowa w ust. 3, na jej wniosek, do szkolenia personelu FIS bez konieczności odrębnego spełniania szczegółowych warunków prowadzenia szkolenia lotniczego określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia, jeżeli:

- 1) elementy planu szkolenia wstępnego, o którym mowa w ATCO.D.015 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340, będą obejmować również szkolenie personelu FIS;
- 2) dla każdego organu FIS oraz organu AFIS zostanie opracowany plan szkoleń w jednostce, obejmujący w szczególności następujące elementy:
  - a) zakres uprawnień, których dotyczą prowadzone szkolenia,
  - b) strukturę szkolenia w jednostce,
  - c) wykaz kursów szkoleniowych w zakresie uprawnień uzupełniających w jednostce,
  - d) proces prowadzenia kursów szkoleniowych w zakresie uprawnień uzupełniających w jednostce,
  - e) metody szkoleniowe,
  - f) minimalny czas trwania kursów szkoleniowych w zakresie uprawnień uzupełniających w jednostce,
  - g) opis procesu dostosowania kursów w zakresie uprawnień uzupełniających w jednostce w celu należytego uwzględnienia uzyskanych uprawnień i uprawnień uzupełniających oraz w stosownych przypadkach doświadczenia kandydatów,
  - h) opis procesów dotyczących wykazywania się wiedzą teoretyczną i zrozumieniem tematyki, w tym liczbę, częstotliwość i rodzaj egzaminów oraz sposób zaliczania egzaminów, uwzględniający konieczność uzyskania przez kandydata co najmniej 75 % punktów możliwych do zdobycia w celu zaliczenia egzaminu z wynikiem pozytywnym,
  - i) opis procesów oceny, w tym liczbę i częstotliwość ocen,
  - j) wskazanie kwalifikacji, ról i obowiązków personelu szkolącego,
  - k) opis procesu przedterminowego zakończenia szkolenia,
  - l) procedurę odwoławczą,

- m) określenie rejestrów dotyczących szkolenia w jednostce, które należy prowadzić,
- n) wykaz określonych sytuacji anormalnych i awaryjnych specyficznych dla poszczególnych uprawnień uzupełniających w jednostce,
- o) proces oraz przyczyny dokonywania przeglądu i zmiany planu szkoleń w jednostce oraz przedstawianie go Prezesowi Urzędu.

6. Przegląd planu szkoleń w jednostce odbywa się co najmniej raz na 3 lata.

7. Organizacja szkoleniowa prowadząca szkolenie wyłącznie dla personelu FIS opracowuje instrukcję szkolenia na podstawie szczegółowych warunków i sposobu prowadzenia szkolenia lotniczego określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia oraz na podstawie minimum wymaganych informacji, jakie powinna zawierać instrukcja szkolenia, określonego w załączniku nr 4 do rozporządzenia.

8. Organizacja szkoleniowa informuje Prezesa Urzędu o:

- 1) planowanym kursie szkoleniowym lub szkoleniu indywidualnym na co najmniej 7 dni roboczych przed planowanym terminem rozpoczęcia tego kursu lub szkolenia;
- 2) zakończeniu kursu szkoleniowego lub szkolenia indywidualnego w terminie 14 dni od dnia zakończenia tego kursu lub szkolenia.

§ 31. Szczegółowe warunki i sposób szkolenia lotniczego oraz uzyskiwania kwalifikacji lotniczych personelu ATC określa Podczęść D w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

§ 32. 1. Dokument, o którym mowa w ATCO.D.020 lit. d w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340, zwany dalej „zaświadczeniem o ukończeniu szkolenia wstępnego”, zawiera następujące elementy:

- 1) imię i nazwisko szkolonego;
- 2) datę ukończenia szkolenia wstępnego;
- 3) nazwę uprawnienia oraz, w uzasadnionych przypadkach, nazwę uprawnienia uzupełniającego, do którego uzyskania prowadzono szkolenie;
- 4) nazwę i datę zatwierdzenia kursu szkolenia podstawowego;
- 5) termin szkolenia podstawowego;
- 6) liczbę godzin szkolenia teoretycznego w ramach kursu szkolenia podstawowego;
- 7) liczbę godzin szkolenia na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego w ramach kursu szkolenia podstawowego oraz imiona i nazwiska osób prowadzących to szkolenie;
- 8) datę oraz liczbę punktów z końcowego egzaminu w organizacji szkoleniowej po szkoleniu podstawowym;
- 9) numer protokołu, datę i wynik oceny końcowej po szkoleniu podstawowym oraz imię, nazwisko i numer licencji osoby oceniającej;
- 10) nazwę i datę zatwierdzenia kursu szkoleniowego w zakresie uprawnienia;
- 11) termin szkolenia w zakresie uprawnienia;
- 12) liczbę godzin szkolenia teoretycznego w ramach kursu szkoleniowego w zakresie uprawnienia;
- 13) liczbę godzin szkolenia na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego w ramach kursu szkoleniowego w zakresie uprawnienia oraz imiona i nazwiska osób prowadzących to szkolenie;
- 14) datę oraz liczbę punktów z końcowego egzaminu w organizacji szkoleniowej po kursie szkoleniowym w zakresie uprawnienia;
- 15) numer protokołu, datę i wynik oceny końcowej po kursie szkoleniowym w zakresie uprawnienia oraz imię, nazwisko i numer licencji osoby oceniającej;
- 16) numer i datę certyfikatu organizacji szkoleniowej, w ramach którego przeprowadzono szkolenie wstępne;
- 17) podpisy kierownika odpowiedzialnego i kierownika szkolenia.

2. Zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w zakresie uprawnienia zawiera następujące elementy:

- 1) imię i nazwisko szkolonego;
- 2) datę ukończenia kursu szkoleniowego w zakresie uprawnienia;
- 3) dane, o których mowa w ust. 1 pkt 3 oraz 10–17.

3. Za datę ukończenia szkolenia wstępnego przyjmuje się datę oceny końcowej lub końcowego egzaminu w organizacji szkoleniowej, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza.

4. Protokół oceny końcowej po szkoleniu podstawowym obejmuje, co najmniej, docelowe wyniki tego szkolenia, o których mowa w ATCO.D.030 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

5. Protokół oceny końcowej po szkoleniu w zakresie uprawnienia obejmuje, co najmniej, docelowe wyniki tego szkolenia, o których mowa w ATCO.D.040 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

6. Protokoły, o których mowa w ust. 4 i 5, dołącza się do zaświadczenia o ukończeniu szkolenia wstępnego.

7. Osoby oceniające, o których mowa w ust. 1 pkt 15, nie mogą uczestniczyć w szkoleniu wstępnym osoby ocenianej.

8. Zaświadczenia, o których mowa w ust. 1 i 2, zachowują ważność przez okres 12 miesięcy od dnia ukończenia szkolenia, na okoliczność których zostały wydane.

9. Osoba, która nie uzyskała licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego lub wpisu dodatkowego uprawnienia do licencji kontrolera ruchu lotniczego w terminie, o którym mowa w ust. 8, jest poddawana końcowemu egzaminowi teoretycznemu i ocenie końcowej.

§ 33. 1. Warunki wstępne szkolenia w jednostce personelu ATC określają przepisy ATCO.D.050 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

2. Spełnianie przez kandydata do szkolenia w jednostce oraz uczestnika szkolenia w jednostce warunków, o których mowa w ust. 1, stwierdza prowadzący szkolenie przed rozpoczęciem szkolenia oraz w jego trakcie.

3. W wyniku pomyślnie ukończonego kursu, o którym mowa w ATCO.D.060 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340, organizacja szkoleniowa wystawia zaświadczenie.

4. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 3, zawiera:

- 1) imię i nazwisko szkolonego;
- 2) datę ukończenia szkolenia w jednostce;
- 3) nazwę uprawnień, w zakresie których przeprowadzono szkolenie w jednostce;
- 4) nazwę i datę zatwierdzenia kursu w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce;
- 5) termin szkolenia w jednostce;
- 6) liczbę godzin szkolenia przygotowawczego;
- 7) liczbę godzin szkolenia operacyjnego;
- 8) imiona, nazwiska i numery licencji instruktorów OJT lub instruktorów STD prowadzących szkolenie;
- 9) numer protokołu, datę i wynik egzaminu i oceny końcowej po szkoleniu w jednostce oraz imię, nazwisko i numer licencji osoby oceniającej;
- 10) numer i datę certyfikatu, w ramach którego przeprowadzono szkolenie w jednostce;
- 11) podpisy kierownika odpowiedzialnego i kierownika szkolenia.

5. Za datę ukończenia szkolenia w jednostce, o którym mowa w ust. 4 pkt 2, przyjmuje się datę przeprowadzenia oceny końcowej tego szkolenia w jednostce.

6. Protokół oceny końcowej po szkoleniu w jednostce obejmuje, co najmniej, docelowe wyniki szkolenia, o których mowa w ATCO.D.060 lit. c w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

7. Szczegółowe wymagania dotyczące szkolenia personelu ATC w celu utrzymania uprawnień uzupełniających w jednostce określa Podczęść D Sekcja 4 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

§ 34. 1. W przypadku utworzenia nowego lotniska kontrolowanego i wyznaczenia związanej z nim części przestrzeni kontrolowanej uprawnienie uzupełniające w jednostce dotyczące tego lotniska wydaje się po zaliczeniu przez kandydata szkolenia.

2. W przypadku przebudowy lub rozbudowy lotniska kontrolowanego, które skutkują wprowadzeniem istotnych zmian eksploatacyjnych i technicznych cech lotniska, uprawnienie uzupełniające w jednostce dotyczące tego lotniska wydaje się albo wznawia po zaliczeniu przez kandydata szkolenia.

3. W przypadku dokonania zmian w podziale obszaru kontrolowanego (CTA) uprawnienie uzupełniające w jednostce dotyczące nowo utworzonej części przestrzeni kontrolowanej wydaje się po zaliczeniu przez kandydata szkolenia.

4. Szkolenia, o których mowa w ust. 1–3, są prowadzone w organizacji szkoleniowej na podstawie kursu szkoleniowego zatwierdzonego przez Prezesa Urzędu i obejmują szkolenie teoretyczne oraz szkolenie praktyczne na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego, z uwzględnieniem zmiany środowiska operacyjnego oraz sytuacji anormalnych i awaryjnych. Szkolenia, o których mowa w ust. 1–3, kończą się oceną wiedzy i umiejętności.

5. Kandydat do szkoleń, o których mowa w ust. 1–3, posiada ważne uprawnienie uzupełniające w jednostce dla innego lotniska kontrolowanego lub innej części przestrzeni kontrolowanej.

§ 35. 1. Zakres szkolenia teoretycznego lub praktycznego na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego do dodatkowego uprawnienia może być, w zatwierdzonym indywidualnym kursie szkoleniowym, zmniejszony odpowiednio do posiadanej dotychczasowej praktyki kontrolera ruchu lotniczego na analogicznych stanowiskach pracy.

2. Po pomyślnym ukończeniu przez kandydata szkolenia w zakresie dodatkowego uprawnienia organizacja szkoleniowa wystawia zaświadczenie, o którym mowa w § 32 ust. 2.

3. Zakres szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym ATC do dodatkowego uprawnienia uzupełniającego lub dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce może zostać zatwierdzony w indywidualnym kursie szkoleniowym, zmniejszony odpowiednio do posiadanej dotychczasowej praktyki kontrolera ruchu lotniczego na analogicznych stanowiskach pracy.

4. Po pomyślnym ukończeniu szkolenia w zakresie dodatkowych uprawnień, o których mowa w ust. 3, organizacja szkoleniowa wystawia zaświadczenie, o którym mowa w § 33 ust. 3.

§ 36. 1. Szkolenie lotnicze kandydatów na członków personelu FIS lub członków personelu FIS obejmuje:

- 1) szkolenie wstępne, na które, z wyłączeniem kandydatów szkolących się w celu uzyskania świadectwa AFIS, składa się:
  - a) szkolenie podstawowe,
  - b) szkolenie w zakresie uprawnienia;
- 2) szkolenie w jednostce, w formie nadzorowanej praktyki, na które składa się:
  - a) szkolenie przygotowawcze,
  - b) szkolenie operacyjne;
- 3) szkolenie rozszerzające, na które składa się:
  - a) szkolenie w celu uzyskania OJTI,
  - b) szkolenie w celu uzyskania STD1.

2. Szkolenie lotnicze, o którym mowa w ust. 1, jest prowadzone zgodnie z kursami szkoleniowymi, opracowanymi przez prowadzącego szkolenie i zatwierdzonymi przez Prezesa Urzędu.

3. Szkolenie wstępne dla kandydatów szkolących się w celu uzyskania świadectwa AFIS prowadzi się na podstawie jednego kursu szkoleniowego obejmującego swym zakresem szkolenie podstawowe i szkolenie w zakresie uprawnienia.

4. W ramach szkolenia wstępnego, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, dopuszcza się szkolenie osoby, która wykazała przed prowadzącym szkolenie, że posiada niektóre z wymaganych wiadomości lub umiejętności, według indywidualnego kursu szkoleniowego.

5. Indywidualny kurs szkoleniowy opracowuje, na podstawie zatwierdzonego kursu szkoleniowego, prowadzący szkolenie i przedstawia Prezesowi Urzędu do zatwierdzenia.

§ 37. 1. Szkolenie wstępne, o którym mowa w § 36 ust. 1 pkt 1 i ust. 3, składa się z części teoretycznej i praktycznej, w tym w stosownych przypadkach, z uwzględnieniem symulacji.

2. Szczegółowe wymagania w zakresie szkolenia wstępnego dla kandydatów ubiegających się o świadectwo:

- 1) FIS określa minimum programowe do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo FIS i uprawnienia do niego wpisywane,
- 2) AFIS określa minimum programowe do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo AFIS

– które określa załącznik nr 5 do rozporządzenia.

3. Cele szkoleniowe odnoszące się do wiedzy i kompetencji językowej są zawarte w kursie szkolenia podstawowego oraz kursie szkoleniowym w zakresie uprawnienia i obejmują zarówno frazeologię lotniczą, jak i zrozumiałą komunikację.

4. Zakres szkolenia z języka polskiego i angielskiego powinien zapewnić kandydatom wykazanie się, podczas oceny, osiągnięciem i utrzymaniem wiedzy co najmniej na poziomie 4 operacyjnym.

§ 38. 1. Po pomyślnym ukończeniu przez kandydata, w ramach szkolenia wstępnego dla personelu FIS, szkolenia:

- 1) podstawowego,
- 2) w zakresie uprawnienia,
- 3) podstawowego i w zakresie uprawnienia dla kandydatów na informatorów AFIS

– organizacja szkoleniowa wystawia zaświadczenie.

2. Zaświadczenie o ukończeniu szkolenia odbytego w ramach szkolenia wstępnego dla personelu FIS zachowuje ważność przez okres 12 miesięcy od dnia ukończenia szkolenia, na okoliczność którego zostało wydane.

3. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 2, zawiera następujące elementy:

- 1) imię i nazwisko szkolonego;
- 2) datę ukończenia szkolenia;
- 3) nazwę świadectwa kwalifikacji i, w uzasadnionych przypadkach, uprawnienia lub uprawnień, do których prowadzono szkolenie;
- 4) nazwę i datę zatwierdzenia kursu szkolenia podstawowego lub w zakresie uprawnienia lub szkolenia podstawowego i w zakresie uprawnienia dla kandydatów na informatorów AFIS;
- 5) liczbę godzin szkolenia teoretycznego i, w uzasadnionych przypadkach, liczbę godzin szkolenia na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego;
- 6) numer i datę certyfikatu organizacji szkoleniowej, w ramach którego przeprowadzono szkolenie;
- 7) podpisy kierownika odpowiedzialnego i kierownika szkolenia.

4. Za datę ukończenia szkolenia, o którym mowa w ust. 1, przyjmuje się datę zaliczonego z wynikiem pozytywnym wewnętrznego końcowego egzaminu teoretycznego lub praktycznego w organizacji szkoleniowej.

§ 39. 1. Szkolenie w jednostce, o którym mowa w § 36 ust. 1 pkt 2, w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce wpisywanego do świadectwa kwalifikacji jest prowadzone na stanowiskach operacyjnych certyfikowanych organów ATS na podstawie opracowanego przez prowadzącego szkolenie i zatwierdzonego przez Prezesa Urzędu kursu szkoleniowego w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce.

2. Kurs szkoleniowy w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce:

- 1) określa szczegółowo czas trwania, przebieg, tematykę i harmonogram szkolenia;
- 2) umożliwia stosowanie procedur obowiązujących w jednostce;
- 3) jest realizowany pod nadzorem instruktora OJT;
- 4) obejmuje elementy systemu oceny wiedzy i umiejętności, w tym:
  - a) organizację pracy,
  - b) ocenę postępów szkolenia oraz egzaminy;
- 5) zapewnia przeszkolenie kandydatów w zakresie bezpieczeństwa, ochrony i zarządzania sytuacjami kryzysowymi.

3. Szkolenie w jednostce jest prowadzone w dwóch etapach, o których mowa w § 36 ust. 1 pkt 2. Czas trwania każdego z etapów szkolenia jest określony w kursie szkoleniowym w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce.

§ 40. 1. Dopuszcza się szkolenie członka personelu FIS w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce, który wykazał przed prowadzącym szkolenie, że posiada niektóre z wymaganych wiadomości lub umiejętności, według indywidualnego kursu szkoleniowego.

2. Indywidualny kurs szkoleniowy w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce opracowuje prowadzący szkolenie i przedstawia do zatwierdzenia Prezesowi Urzędu.

§ 41. 1. Pomyślne ukończenie szkolenia, o którym mowa w § 36 ust. 1 pkt 2, oraz szkolenia, o którym mowa w § 40, prowadzący szkolenie dokumentuje wystawieniem zaświadczenia.

2. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię i nazwisko szkolonego;
- 2) datę ukończenia szkolenia w jednostce;
- 3) rodzaj świadectwa kwalifikacji i uprawnień, w zakresie których przeprowadzono szkolenie w jednostce;
- 4) nazwę i datę zatwierdzenia kursu szkoleniowego w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce;
- 5) termin szkolenia w jednostce;
- 6) imiona, nazwiska i numery świadectw kwalifikacji OJTI prowadzących szkolenie;
- 7) numer i datę certyfikatu organizacji szkoleniowej, w ramach którego przeprowadzono szkolenie w jednostce;
- 8) podpisy kierownika odpowiedzialnego i kierownika szkolenia organizacji szkoleniowej.

3. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1, uprawnia kandydata do przystąpienia do części praktycznej egzaminu państwowego w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce.

4. Za datę ukończenia szkolenia w jednostce przyjmuje się datę zaliczonego z wynikiem pozytywnym wewnętrznego końcowego egzaminu praktycznego w organizacji szkoleniowej na stanowisku operacyjnym.

§ 42. Maksymalny dobowy czas szkolenia członka personelu FIS na stanowisku operacyjnym nie może przekraczać 75 % dobowego czasu pracy i nie obejmuje on czasu na odprawę przed sesją szkoleniową i po niej.

§ 43. 1. Szczegółowe wymagania dla kandydatów do szkolenia w jednostce określają odpowiednio przepisy § 72 i § 90.

2. Spełnianie przez kandydata do szkolenia w jednostce oraz uczestnika szkolenia w jednostce wymagań stwierdza prowadzący szkolenie przed rozpoczęciem szkolenia oraz w jego trakcie.

3. Minimalna norma czasowa szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym informatora:

- 1) FIS wynosi 100 godzin na uprawnienie FIS albo uprawnienie RIS;
- 2) AFIS wynosi 60 godzin.

4. W przypadku wydania równocześnie dwóch uprawnień informatora FIS minimalne normy czasowe szkolenia w jednostce dla każdego z tych uprawnień powinny zostać tak określone, aby wspólne elementy szkolenia nie powtarzały się. Łączne normy czasowe szkolenia dla dwóch uprawnień powinny być odpowiednio wyższe od określonych w ust. 3 pkt 1.

5. Szczegółowe wymagania dotyczące szkolenia personelu FIS w celu utrzymania uprawnień uzupełniających w jednostce określa załącznik nr 6 do rozporządzenia.

§ 44. 1. Szkolenie w jednostce dla informatorów AFIS może być prowadzone przez instruktora OJT w organie AFIS.

2. Organ AFIS, w którym jest prowadzone szkolenie:

- 1) informuje Prezesa Urzędu o planowanych szkoleniach na co najmniej 7 dni roboczych przed planowanym terminem rozpoczęcia szkolenia;
- 2) ustanawia i prowadzi system archiwizacji procesu szkolenia gwarantujący:
  - a) kompletność danych w celu umożliwienia rekonstrukcji historii szkolenia każdego kandydata i instruktora OJT,
  - b) integralność danych w celu ochrony przechowywanych danych przed usunięciem lub zmianą;
- 3) przechowuje szczegółową dokumentację kandydata, potwierdzającą spełnienie wszystkich wymagań szkolenia, przez okres 5 lat od dnia, w którym osoba ta zaprzestała pełnienia obowiązków na rzecz tej jednostki;
- 4) ubezpiecza odpowiedzialność cywilną za szkody wynikające z prowadzonej działalności szkoleniowej.

3. Organ AFIS ustanawia procedurę archiwizacji dokumentacji procesu utrzymania kompetencji informatorów AFIS, określa zakres archiwizowanej dokumentacji i przechowuje dokumentację rejestracji kwalifikacji oraz szkoleń informatorów AFIS, w tym instruktorów OJT, przez 5 lat od dnia, w którym osoby te zaprzestały pełnienia swoich obowiązków na rzecz tego organu.

§ 45. 1. Szkolenie rozszerzające dla personelu FIS, o którym mowa w § 36 ust. 1 pkt 3, jest prowadzone w formie szkolenia teoretycznego i praktycznego.

2. W kursie szkoleniowym dla personelu FIS szkolącego się w celu uzyskania OJTI lub STDI jest uwzględniane co najmniej minimum programowe do szkolenia w zakresie OJTI lub STDI określone w załączniku nr 7 do rozporządzenia.

3. Po pomyślnym ukończeniu szkolenia, o którym mowa w ust. 1, organizacja szkoleniowa wystawia zaświadczenie.

4. Zaświadczenie o ukończeniu szkolenia odbytego w ramach szkolenia rozszerzającego zachowuje ważność przez okres 12 miesięcy od dnia ukończenia szkolenia, na okoliczność którego zostało wydane.

5. Na podstawie zaświadczenia, o którym mowa w ust. 3, kandydat może przystąpić do części teoretycznej i praktycznej egzaminu państwowego.

§ 46. Szczegółowe wymagania dla członków personelu FIS szkolących się w celu uzyskania:

- 1) dodatkowych uprawnień,
- 2) uprawnień uzupełniających,
- 3) uprawnień uzupełniających w jednostce,
- 4) OJTI,
- 5) STDI

– wpisywanych do świadectw kwalifikacji są określone w przepisach rozdziałów 10 i 11.

§ 47. 1. Zakres szkolenia teoretycznego lub praktycznego informatora FIS na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego do dodatkowego uprawnienia może być, w zatwierdzonym indywidualnym kursie szkoleniowym, zmniejszony odpowiednio do posiadanej przez niego dotychczasowej praktyki informatora FIS.

2. Po pomyślnym ukończeniu przez informatora FIS szkolenia w zakresie dodatkowego uprawnienia organizacja szkoleniowa wystawia zaświadczenie, o którym mowa w § 38 ust. 1, uprawniające kandydata do przystąpienia do części teoretycznej i praktycznej egzaminu państwowego.

3. Zakres szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym do dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce może zostać, w zatwierdzonym indywidualnym kursie szkoleniowym, zmniejszony odpowiednio do posiadanej dotychczasowej praktyki członka personelu FIS na analogicznych stanowiskach pracy.

4. Po pomyślnym ukończeniu szkolenia w zakresie dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce organizacja szkoleniowa wystawia zaświadczenie, o którym mowa w § 41 ust. 1.

§ 48. 1. W przypadku dokonania zmian w podziale granic sektorów FIS uprawnienie uzupełniające w jednostce dotyczące nowo utworzonych części przestrzeni wydaje się po zaliczeniu szkolenia w zakresie tych zmian oraz po uzyskaniu pozytywnego wyniku z części praktycznej egzaminu państwowego. Szkolenie prowadzi organizacja szkoleniowa z wykorzystaniem szkoleniowego urządzenia symulacji ruchu lotniczego na podstawie kursu szkoleniowego do szkolenia w zakresie zmian w podziale granic sektorów FIS.

2. W przypadku utworzenia nowego lotniska niekontrolowanego i wyznaczenia związanej z nim części przestrzeni powietrznej niekontrolowanej, uprawnienie uzupełniające w jednostce dotyczące tego lotniska wydaje się po zaliczeniu szkolenia w zakresie uwarunkowań lokalnych i stosowania procedur obowiązujących w jednostce oraz po uzyskaniu pozytywnego wyniku części praktycznej egzaminu państwowego. Szkolenie prowadzi organizacja szkoleniowa z wykorzystaniem szkoleniowego urządzenia symulacji ruchu lotniczego na podstawie kursu szkoleniowego w zakresie wyznaczenia związanej z nowym lotniskiem niekontrolowanym części przestrzeni powietrznej niekontrolowanej.

3. Kandydat do szkolenia, o którym mowa w ust. 1, spełnia wymagania określone w § 68 oraz posiada ważne uprawnienie uzupełniające w jednostce dla dotychczasowego sektora FIS.

4. Kandydat do szkolenia, o którym mowa w ust. 2, spełnia wymagania określone w § 86 oraz posiada ważne uprawnienie uzupełniające w jednostce dla innego lotniska niekontrolowanego.

Rozdział 7

Szczegółowe warunki wykonywania uprawnień wynikających z licencji i świadectw kwalifikacji

§ 49. 1. Personel ATC korzysta z uprawnień wynikających z posiadanych licencji na warunkach określonych w ATCO.A.015 oraz odpowiednio w ATCO.B.001 lit. a i ATCO.B.005 lit. a i b w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

1a. Członek personelu ATC, który nie posiada uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka polskiego, może wykonywać czynności lotnicze polegające wyłącznie na zapewnianiu służby kontroli ruchu lotniczego w zakresie kontroli obszaru, pod warunkiem że z oceny bezpieczeństwa przeprowadzonej przez instytucję zapewniającą służby kontroli ruchu lotniczego wynika, że w sektorach kontroli obszaru, w których ten członek personelu ATC ma wykonywać czynności lotnicze, nie jest niezbędne posługiwanie się językiem polskim.

2.⁷⁾ Kontroler ruchu lotniczego posiadający wpisane do swojej licencji uprawnienie, o którym mowa w ATCO.B.010 lit. a pkt 1 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340, oraz ważne uprawnienie uzupełniające w jednostce dla określonego lotniska może na tym lotnisku zapewniać AFIS.

3. Informatorzy FIS lub informatorzy AFIS korzystają z uprawnień wynikających z posiadanych świadectw kwalifikacji na warunkach określonych odpowiednio w przepisach § 75, § 76, § 93 i § 94.

4. Personel FIS posiadający OJTI jest uprawniony do prowadzenia szkolenia operacyjnego i nadzoru nad stanowiskiem operacyjnym w zakresie obszarów objętych ważnym uprawnieniem uzupełniającym w jednostce oraz szkolenia na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego.

5. Personel FIS posiadający STDI jest uprawniony do prowadzenia szkolenia na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego w celu uzyskania świadectw kwalifikacji i wpisywanych do nich uprawnień oraz do sprawdzania wiedzy i umiejętności kandydatów w zakresie określonym dla instruktora w instrukcji szkolenia organizacji szkoleniowej lub planie szkolenia wstępnego.

6. Zakres uprawnień kontrolera ruchu lotniczego posiadającego OJTI określa ATCO.C.010 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

7. Zakres uprawnień kontrolera ruchu lotniczego posiadającego STDI określa ATCO.C.030 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 3 rozporządzenia, o którym mowa w odnośniku 4.

§ 50. Członek personelu ATS podczas wykonywania czynności lotniczych, do których uprawnia go licencja albo świadectwo kwalifikacji, powinien posiadać ten dokument w miejscu pracy wraz z orzeczeniem lotniczo-lekarskim odpowiedniej klasy oraz dokumentem tożsamości ze zdjęciem.

§ 51. Członek personelu ATS podczas wykonywania czynności lotniczych stosuje się do dotyczącej tych czynności instrukcji operacyjnej organu ATS, a w przypadku prowadzenia szkolenia na stanowisku operacyjnym kontroli ruchu lotniczego lub FIS również do planu szkoleń w jednostce.

§ 52. Członek personelu FIS odbywający szkolenie, w celu uzyskania świadectwa kwalifikacji lub uprawnienia do niego wpisywanego, powstrzymuje się od wykonywania czynności lotniczych w przypadku, gdy:

- 1) odczuwa dolegliwość fizyczną lub psychiczną, która utrudnia mu wykonywanie tych czynności w sposób bezpieczny;
- 2) znajduje się pod wpływem:
  - a) leków ograniczających sprawność psychiczną lub fizyczną,
  - b) alkoholu,
  - c) narkotyków albo innych środków odurzających.

§ 53. Członek personelu ATC korzysta z uprawnień wynikających z licencji na zasadach określonych w ATCO.A.015 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

§ 54. 1. Członek personelu ATS przy wykonywaniu czynności lotniczych stosuje się do ograniczeń medycznych zamieszczonych w orzeczeniu lotniczo-lekarskim.

2. Jeżeli z orzeczenia lotniczo-lekarskiego wynika obowiązek wykonywania czynności lotniczych tylko przy użyciu szkielek korekcyjnych, członek personelu ATS posiada, podczas wykonywania tych czynności, zapasowe szkła korekcyjne.

§ 55. Członek personelu ATS, któremu Prezes Urzędu, w przypadkach określonych w ATCO.AR.D.005 lit. c w załączniku II do rozporządzenia nr 2015/340 lub art. 100 ust. 1 ustawy, zawiesił:

- 1) uprawnienie:
  - a) nie wykonuje czynności lotniczych wynikających z tego uprawnienia lub uprawnienia uzupełniającego w jednostce z nim związanego, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest zapewniany nadzór instruktora OJT posiadającego odpowiednie ważne uprawnienie do zapewniania ATS,
  - b) może wykonywać czynności lotnicze związane z uprawnieniem, które nie stanowi przedmiotu zawieszenia;
- 2) uprawnienie uzupełniające:
  - a) nie wykonuje czynności lotniczych wynikających z zawieszono uprawnienia uzupełniającego lub jakiegokolwiek innego uprawnienia uzupełniającego w jednostce związanego z tym uprawnieniem uzupełniającym, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest zapewniany nadzór instruktora OJT posiadającego odpowiednie ważne uprawnienie do zapewniania ATC,
  - b) może wykonywać czynności lotnicze związane z uprawnieniem uzupełniającym, które nie stanowi przedmiotu zawieszenia;
- 3) uprawnienie uzupełniające w jednostce:
  - a) nie wykonuje czynności lotniczych wynikających z tego uprawnienia uzupełniającego w jednostce, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest zapewniany nadzór instruktora OJT, posiadającego odpowiednie ważne uprawnienie do zapewniania ATS,
  - b) może wykonywać czynności lotnicze związane z uprawnieniem uzupełniającym w jednostce, które nie stanowi przedmiotu zawieszenia;
- 4) OJTI – nie wykonuje czynności lotniczych wynikających z OJTI, jak również z STDI;
- 5) uprawnienie uzupełniające w zakresie języka:
  - a) nie zapewnia ATS, nawet pod nadzorem instruktora OJT,
  - b) nie może wykonywać czynności lotniczych związanych z STDI, jeżeli takie uprawnienie posiada,
  - c) może wykonywać czynności lotnicze po ponownym uzyskaniu pozytywnego wyniku z egzaminu państwowego sprawdzającego biegłość językową w zakresie określonym w ATCO.B.030 lit. c w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340 dla praktykantów-kontrolerów ruchu lotniczego i kontrolerów ruchu lotniczego lub w przepisach § 80 i § 96 odpowiednio dla informatorów FIS i informatorów AFIS.

Rozdział 8

Szczegółowe warunki wydawania licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego oraz uprawnień wpisywanych do licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego

§ 56. 1. Prezes Urzędu wydaje licencję praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego kandydatowi, który spełnił wymagania określone w ATCO.B.001 lit. b w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340 oraz wykazał się biegłością językową w zakresie języka polskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, poświadczoną odpowiednim dokumentem.

2. Przepisu ust. 1 w odniesieniu do wymagania wykazania się biegłością językową w zakresie języka polskiego nie stosuje się do kandydata na praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, który ubiega się o wydanie uprawnienia wyłącznie w zakresie kontroli obszaru.

§ 57. 1. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego jest ważne przez okres, o którym mowa w ATCO.B.035 lit. a w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

2. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego na poziomie 6 biegłym może być wpisane do licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego na podstawie:

- 1) świadectwa dojrzałości, po zdaniu egzaminu maturalnego w języku polskim, oraz
- 2)⁸⁾ wykazania się w trakcie oceny końcowej po szkoleniu wstępnym lub oceny, w ramach procesu uznawania kwalifikacji i uprawnień nabytych w lotnictwie państwowym, biegłością językową na poziomie 6 biegłym w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji.

§ 58. 1. Warunkiem uzyskania przez praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego dodatkowego uprawnienia jest:

- 1) posiadanie licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;
- 3) posiadanie ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy;
- 4) odbycie szkolenia w zakresie tego uprawnienia w ramach szkolenia wstępnego, o którym mowa w Podczęści D Sekcji 2 załącznika I do rozporządzenia nr 2015/340.

2. Przepisu ust. 1 pkt 2 w odniesieniu do wymagania posiadania uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka polskiego nie stosuje się do kandydata na praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, który ubiega się o wydanie dodatkowego uprawnienia wyłącznie w zakresie kontroli obszaru.

Rozdział 9

Szczegółowe warunki wydawania licencji kontrolera ruchu lotniczego oraz uprawnień wpisywanych do licencji kontrolera ruchu lotniczego

§ 59. 1. Licencję kontrolera ruchu lotniczego wydaje się kandydatowi, który spełnił wymagania określone w ATCO.B.005 lit. c w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340 oraz wykazał się biegłością językową w zakresie języka polskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, poświadczoną odpowiednim dokumentem.

2. Przepisu ust. 1 w odniesieniu do wymagania wykazania się biegłością językową w zakresie języka polskiego nie stosuje się do kandydata na kontrolera ruchu lotniczego, który ubiega się o wydanie uprawnienia uzupełniającego w jednostce wyłącznie w zakresie kontroli obszaru.

§ 60. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego jest ważne przez okres, o którym mowa w ATCO.B.035 lit. a w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340.

§ 61. Uprawnienie uzupełniające w jednostce wydawane kontrolerowi ruchu lotniczego dla uprawnień kontroli obszaru może być wpisywane do jego licencji łącznie na wszystkie sektory bez względu na ich konfigurację, pod warunkiem że pomyślnie ukończył szkolenie w jednostce obejmujące wszystkie sektory oraz że system pracy umożliwia pełnienie służby kontroli obszaru w jednej lokalizacji – zgodnie z podziałem przestrzeni powietrznej dokonanej na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 121 ust. 5 ustawy i opublikowanych w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych (AIP Polska).

⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez § 1 pkt 4 rozporządzenia, o którym mowa w odnośniku 4.

§ 62. OJTI może uzyskać kontroler ruchu lotniczego, który:

- 1) spełnia warunki określone w ATCO.C.015 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340;
- 2) posiada ważne uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

§ 63. 1. STDI może uzyskać kontroler ruchu lotniczego, który:

- 1) spełnia warunki określone w ATCO.C.035 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340;
- 2) spełnia warunki, o których mowa w § 62 pkt 2.

2. Kontroler ruchu lotniczego posiadający wpisane do swojej licencji ważne OJTI może ubiegać się o uzyskanie STDI bez egzaminu i oceny.

§ 64. 1. Warunkiem uzyskania przez kontrolera ruchu lotniczego dodatkowego uprawnienia jest:

- 1) posiadanie licencji kontrolera ruchu lotniczego;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;
- 3) posiadanie ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy;
- 4) odbycie szkolenia w zakresie tego uprawnienia w ramach szkolenia wstępnego, o którym mowa w ATCO.D.010 lit. a pkt 2 w załączniku I do rozporządzenia nr 2015/340;
- 5) pomyślne ukończenie egzaminu końcowego i uzyskanie pozytywnej oceny końcowej po szkoleniu, o którym mowa w pkt 4.

2. Przepisu ust. 1 pkt 2 w odniesieniu do wymagania posiadania uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka polskiego nie stosuje się do kontrolera ruchu lotniczego, który ubiega się o wydanie dodatkowego uprawnienia wyłącznie w zakresie kontroli obszaru.

§ 65. 1. Warunkiem uzyskania przez kontrolera ruchu lotniczego dodatkowego uprawnienia uzupełniającego jest:

- 1) spełnienie wymagań określonych w § 64 ust. 1 pkt 1–3;
- 2) posiadanie uprawnienia właściwego dla dodatkowego uprawnienia uzupełniającego;
- 3) odbycie szkolenia w jednostce, o którym mowa w Podczęści D Sekcja 3 załącznika I do rozporządzenia nr 2015/340;
- 4) pomyślne ukończenie egzaminu końcowego i uzyskanie pozytywnej oceny końcowej po szkoleniu, o którym mowa w pkt 3.

2. Przepisu § 64 ust. 1 pkt 2 w odniesieniu do wymagania posiadania uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka polskiego nie stosuje się do kontrolera ruchu lotniczego, który ubiega się o wydanie dodatkowego uprawnienia uzupełniającego wyłącznie w zakresie kontroli obszaru.

§ 66. 1. Warunkiem uzyskania przez kontrolera ruchu lotniczego dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce jest:

- 1) spełnienie wymagań określonych w § 64 ust. 1 pkt 1–3 oraz § 65 ust. 1 pkt 3 i 4;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia, uprawnienia uzupełniającego oraz uprawnienia uzupełniającego w innej jednostce, właściwego dla dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce.

2. Przepisu § 64 ust. 1 pkt 2 w odniesieniu do wymagania posiadania uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka polskiego nie stosuje się do kontrolera ruchu lotniczego, który ubiega się o wydanie dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce wyłącznie w zakresie kontroli obszaru.

§ 67. Kontrolerowi ruchu lotniczego nie wydaje się licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego, jeżeli w celu uzyskania dodatkowych uprawnień, o których mowa w § 65 i § 66, ma odbyć szkolenie w jednostce. W takim przypadku funkcję licencji praktykanta-kontrolera ruchu lotniczego pełni licencja kontrolera ruchu lotniczego.

Rozdział 10

Szczegółowe warunki wydawania świadectwa FIS, uprawnienia przyznawane i wpisywane do świadectwa FIS oraz szczegółowe wymagania dla kandydata na informatora FIS dotyczące szkolenia, kwalifikacji lotniczych w zakresie wiedzy, umiejętności i praktyki

§ 68. Świadectwo FIS wydaje się kandydatowi, który:

- 1) spełnił wymagania określone w art. 95 ust. 3 pkt 8 ustawy;
- 2) pomyślnie ukończył szkolenie wstępne;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) wykazał się biegłością językową w zakresie języka polskiego i języka angielskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym;
- 5) zdał egzamin państwowy.

§ 69. Kandydat ubiegający się o świadectwo FIS:

- 1) w części teoretycznej egzaminu państwowego wykazuje się wiedzą w zakresie przedmiotów określonych w minimum programowym do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo FIS,
- 2) w części praktycznej egzaminu państwowego wykazuje, że posiada umiejętności wykonania czynności określonych w minimum programowym do szkolenia w zakresie uprawnienia, do którego był szkolony

– które określa załącznik nr 5 do rozporządzenia.

§ 70. Przy pierwszym wydaniu świadectwa FIS wpisuje się do niego, co najmniej:

- 1) uprawnienie FIS lub uprawnienie RIS, w zakresie których było prowadzone szkolenie;
- 2) uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego.

§ 71. 1. Wydane świadectwo FIS zachowuje ważność, o ile w terminie do 3 miesięcy od dnia wydania świadectwa jego posiadacz rozpocznie szkolenie praktyczne na stanowisku operacyjnym w jednostce i zakończy to szkolenie w terminie do 24 miesięcy od dnia wydania świadectwa.

2. Jeżeli warunek, o którym mowa w ust. 1, nie zostanie spełniony, ważność posiadanego świadectwa FIS przywraca się, jeżeli informator FIS:

- 1) wystąpi z wnioskiem do Prezesa Urzędu o przywrócenie ważności świadectwa FIS;
- 2) podda się sprawdzianowi wiedzy i umiejętności przed egzaminatorem państwowym;
- 3) pomyślnie ukończy szkolenie doszkalające w zakresie wynikającym z przeprowadzonego sprawdzianu potwierdzone odpowiednim zaświadczeniem oraz podda się sprawdzianowi wiedzy i umiejętności przed egzaminatorem państwowym – jeżeli nie zaliczy z wynikiem pozytywnym sprawdzianu wiedzy i umiejętności, o którym mowa w pkt 2.

3. Informator FIS, który rozpoczął szkolenie praktyczne na stanowisku operacyjnym w terminie, o którym mowa w ust. 1, lecz z powodu uzasadnionej przerwy w szkoleniu nie ukończył tego szkolenia w terminie 24 miesięcy od dnia wydania świadectwa kwalifikacji, po przywróceniu ważności świadectwa może kontynuować szkolenie w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce w zakresie określonym przez kierownika odpowiedzialnego organizacji szkoleniowej, w której jest prowadzone szkolenie.

4. Do świadectwa FIS, któremu przywrócono ważność, wpisuje się nową datę wydania.

5. Przy odbiorze świadectwa FIS, któremu przywrócono ważność, informator FIS zwraca Prezesowi Urzędu dokument świadectwa, które utraciło ważność.

§ 72. Kandydat do szkolenia w jednostce, o którym mowa w § 36 ust. 1 pkt 2, powinien posiadać:

- 1) świadectwo FIS albo świadectwo uznania obcego świadectwa kwalifikacji;
- 2) ważne uprawnienie w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, zarówno w zakresie frazeologii lotniczej, jak i zrozumiałej komunikacji, poświadczone odpowiednim dokumentem;
- 3) ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

§ 73. 1. Informator FIS w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce w pierwszej części (teoretycznej) egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada wiedzę dotyczącą konkretnego sektora FIS, w zakresie którego ubiega się o to uprawnienie, w szczególności wiedzę na temat:

- 1) lokalnych zasad, porozumień i procedur obowiązujących na stanowisku operacyjnym, w tym procedur dotyczących koordynacji między informatorem FIS a informatorami AFIS na lotniskach niekontrolowanych i z przyległymi ATC oraz komórką zarządzania przestrzenią powietrzną AMC Polska (Airspace Management Cell);
- 2) charakteru lokalnego ruchu lotniczego, w tym rozmieszczenia lotnisk kontrolowanych, lotnictwa państwowego oraz niekontrolowanych, na których jest zapewniana AFIS;
- 3) rozmieszczenia i granic obszarów i stref wydzielonych w rejonie odpowiedzialności sektora FIS;
- 4) ukształtowania terenu, przeszkód terenowych oraz charakterystycznych punktów orientacyjnych w rejonie odpowiedzialności sektora FIS;
- 5) urzędzeń radionawigacyjnych;
- 6) wpływu znaczących lokalnych cech charakterystycznych pogody na zapewnianie FIS;
- 7) lokalnych procedur alarmowania służb ratowniczych.

2. Informator FIS w drugiej części egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada umiejętność:

- 1) oceny zdatości do zapewniania FIS stanowiska operacyjnego oraz jego wyposażenia, w tym urzędzeń radiolokacyjnych, radiostacji lotniczej oraz środków łączności z innymi organami ATS, służbą meteorologiczną i służbami ratowniczymi:
  - a) przed przystąpieniem do wykonywania czynności informatora FIS,
  - b) podczas bieżącej pracy na stanowisku operacyjnym,
  - c) podczas działań w przypadku wystąpienia usterek w pracy tych urzędzeń;
- 2) posługiwania się urządzeniami radiolokacyjnymi, włącznie z przydzielaniem kodów transpondera;
- 3) posługiwania się urządzeniami łączności, także z urządzeniami pomocniczymi;
- 4) bieżącej kontroli zdatości wyposażenia stanowiska pracy, wykrywania usterek i postępowania w razie ich wystąpienia;
- 5) pozyskiwania i przetwarzania danych niezbędnych do zapewniania FIS, w szczególności dotyczących:
  - a) ruchu lotniczego,
  - b) wykorzystania przestrzeni powietrznej,
  - c) warunków atmosferycznych,
  - d) lokalnych porozumień i procedur obowiązujących na stanowisku operacyjnym;
- 6) współdziałania:
  - a) ze służbami ratowniczymi,
  - b) ze służbą lub organem zapewniającym informacje meteorologiczne,
  - c) z właściwymi terytorialnie informatorami AFIS w zakresie wymiany informacji o aktywności lotniczej i innych ważnych informacji lotniczych,
  - d) z komórką zarządzania przestrzenią powietrzną na poziomie taktycznym w zakresie aktywacji i dezaktywacji elementów przestrzeni powietrznej oraz ograniczeń w rejonie odpowiedzialności sektora FIS,
  - e) z ATC w zakresie wymiany informacji powietrznej oraz przekazywania zezwoleń kontroli i innych ważnych informacji lotniczych;

- 7) wykonywania czynności informatora FIS, z zastosowaniem ustalonych procedur i instrukcji operacyjnych, w szczególności:
  - a) prowadzenia korespondencji radiotelefonicznej z zachowaniem następujących wymagań:
    - stosowanie technik pracy z mikrofonem,
    - stosowanie wymowy we właściwym tempie i z prawidłową dykcją,
    - stosowanie frazeologii lotniczej,
    - posługiwanie się zrozumiałą komunikacją, gdy zakres przekazywanych informacji wykracza poza obowiązującą frazeologię,
  - b) odbioru informacji z różnych źródeł, ich analizy i przekazywania właściwym odbiorcom we właściwym czasie;
- 8) nadawania realizowanym zadaniom właściwego priorytetu.

§ 74. Do świadectwa FIS mogą być wpisane:

- 1) uprawnienie FIS lub uprawnienie RIS;
- 2) uprawnienia uzupełniające w jednostce;
- 3) uprawnienia uzupełniające w zakresie języka;
- 4) OJTI;
- 5) STDI.

§ 75. 1. Informator FIS niemający wpisanego do swojego świadectwa FIS ważnego uprawnienia uzupełniającego w jednostce jest uprawniony do zapewniania FIS pod nadzorem OJTI.

2. Informator FIS wykonuje czynności lotnicze wyłącznie w zakresie wynikającym:

- 1) ze świadectwa kwalifikacji, z uwzględnieniem ograniczeń do niego wpisanych;
- 2) z ważnych uprawnień, o których mowa w § 74, wpisanych do jego świadectwa kwalifikacji.

§ 76. Uprawnienie uzupełniające w jednostce potwierdza, że posiadacz świadectwa FIS ma wiedzę i umiejętności do zapewniania służby ruchu lotniczego dla określonego sektora FIS w ramach odpowiedzialności organu służb ruchu lotniczego.

§ 77. 1. Uprawnienie uzupełniające w jednostce wydawane informatorowi FIS jest wpisywane do jego świadectwa kwalifikacji w odniesieniu do uprawnienia FIS i uprawnienia RIS zgodnie z podziałem przestrzeni powietrznej dokonany na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 121 ust. 5 ustawy i opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych Polska (AIP Polska).

2. Ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego, posiadającego ważne uprawnienie uzupełniające w tej jednostce, sprawdzianu umiejętności na stanowisku operacyjnym, jeżeli jednostka wykaże przed Prezesem Urzędu, że informator FIS, zgodnie z ustanowionym przez organ FIS programem utrzymania poziomu wiedzy i umiejętności w jednostce:

- 1) pracował na stanowisku operacyjnym co najmniej minimalną, ustaloną proporcjonalnie do natężenia ruchu, rozliczaną w okresie trzymiesięcznym, liczbę godzin;
- 2) co najmniej raz na 3 lata uczestniczył w zatwierdzonym przez Prezesa Urzędu szkoleniu odświeżającym, szkoleniu w sytuacjach anormalnych i awaryjnych oraz, w uzasadnionych przypadkach, w szkoleniu językowym;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

3. Oprócz wymogów, o których mowa w ust. 2, program utrzymania poziomu wiedzy i umiejętności w jednostce:

- 1) zawiera procedurę utrzymania kompetencji po trzymiesięcznej lub dłuższej przerwie w zapewnianiu służby;
- 2) określa minimalną liczbę godzin, jaką instruktor OJT powinien przepracować, aby utrzymać ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce, bez wliczania zadań szkoleniowych, która może być zmniejszona proporcjonalnie do czasu spędzonego na szkoleniu prowadzonym na stanowiskach operacyjnych;
- 3) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu.

§ 78. 1. Jednostki prowadzą rejestry dotyczące liczby godzin faktycznie przepracowanych na stanowisku operacyjnym dla każdego posiadacza świadectwa kwalifikacji pracującego w danej jednostce. Dane te są udostępniane, na żądanie, Prezesowi Urzędu i informatorom FIS ujętym w tym rejestrze.

2. W przypadku dłuższej niż 12 miesięcy przerwy w korzystaniu z uprawnienia uzupełniającego w jednostce ponowne dopuszczenie do korzystania z tego uprawnienia może nastąpić po pomyślnym ukończeniu szkolenia w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce oraz po uzyskaniu pozytywnego wyniku z części praktycznej egzaminu państwowego.

§ 79. Informator FIS, który nie wykonywał czynności związanych z posiadanym uprawnieniem przez okres czterech kolejnych lat, może rozpocząć szkolenie w jednostce dotyczące tego uprawnienia wyłącznie po poddaniu się ocenie, czy spełnia warunki określone do wydania uprawnienia, oraz po spełnieniu wymagań szkoleniowych wynikających z tej oceny.

§ 80. 1. Kandydat na informatora FIS lub informator FIS ubiegający się o uprawnienie uzupełniające w zakresie języka wykazuje się biegłością językową w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji, w tym:

- 1) skutecznie porozumiewa się wyłącznie za pomocą głosu, w tym przy użyciu telefonu lub radiotelefonu, oraz w sytuacjach kontaktu osobistego;
- 2) dokładnie i precyzyjnie porozumiewa się w zakresie powszechnych, konkretnych i związanych z pracą tematów;
- 3) wykorzystuje właściwe strategie komunikacyjne w celu wymiany komunikatów oraz ich rozpoznawania, a także wyjaśnia nieporozumienia w kontekście ogólnym lub związanym z pracą;
- 4) pomyślnie i z odpowiednią łatwością radzi sobie z wyzwaniem językowymi powstałymi w wyniku komplikacji lub nieoczekiwanego obrotu zdarzeń, które występują w rutynowych sytuacjach w pracy lub wymiany informacji w tym zakresie;
- 5) mówi dialektem lub z akcentem, który jest zrozumiały dla wspólnoty aeronautycznej.

2. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka wpisuje się do świadectwa FIS, które pozostaje ważne przez okres:

- 1) 3 lat – w przypadku kandydatów, którzy podczas egzaminu wykazali się biegłością językową na poziomie 4 operacyjnym w zakresie języka angielskiego lub polskiego – w odniesieniu do uprawnienia uzupełniającego w zakresie odpowiednio języka angielskiego lub polskiego;
- 2) 6 lat – w przypadku kandydatów, którzy podczas egzaminu wykazali się biegłością językową na poziomie 5 rozszerzonym w zakresie języka angielskiego lub polskiego, o którym mowa w Dodatku A do Załącznika 1 do Konwencji – w odniesieniu do uprawnienia uzupełniającego w zakresie odpowiednio języka angielskiego lub polskiego;
- 3) 9 lat – w przypadku kandydatów, którzy podczas egzaminu wykazali się biegłością językową na poziomie 6 biegłym w zakresie języka angielskiego;
- 4) bezterminowo – w przypadku kandydatów, którzy podczas egzaminu wykazali się biegłością językową na poziomie 6 biegłym w zakresie języka polskiego.

3. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego na poziomie 6 biegłym może być wpisane do świadectwa FIS na podstawie:

- 1) świadectwa dojrzałości, po zdaniu egzaminu maturalnego w języku polskim, oraz
- 2) wykazania się w trakcie części praktycznej egzaminu państwowego biegłością językową na poziomie 6 biegłym w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji.

§ 81. 1. OJTI może uzyskać informator FIS, który:

- 1) posiada ważne świadectwo FIS z wpisanym co najmniej jednym uprawnieniem oraz bezpośrednio przed ubieganiem się o OJTI:
  - a) przez co najmniej 2 lata wykonywał czynności wynikające z posiadanego świadectwa kwalifikacji,
  - b) przez co najmniej 2 lata wykonywał czynności wynikające z posiadanego świadectwa kwalifikacji w odniesieniu do uprawnienia, którego dotyczy szkolenie;
- 2) posiada ważne uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;

- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) odbył szkolenie teoretyczne i praktyczne potwierdzone zaświadczeniem, o którym mowa w § 45 ust. 3;
- 5) zdał egzamin państwowy, podczas którego wykazał się wiedzą z zakresu minimum programowego do szkolenia w zakresie OJTI lub STDI określonego w załączniku nr 7 do rozporządzenia oraz umiejętnością:
  - a) szkolenia na szkoleniowych urządzeniach symulacji ruchu lotniczego, w tym umiejętnością określania zadań do wykonania przez szkolonego, stosownie do jego zaawansowania, przeprowadzania odprawy przed rozpoczęciem sesji szkoleniowej, w jej trakcie i po jej zakończeniu, oceny postępów i wyników szkolenia, umiejętnością wykorzystania możliwości programowych i dydaktycznych szkoleniowego urządzenia symulacji ruchu lotniczego, rozpoznawania usterek w działaniu oraz znajomością zasad zachowania bezpieczeństwa podczas użytkowania szkoleniowego urządzenia symulacji ruchu lotniczego,
  - b) szkolenia na stanowisku operacyjnym, w tym umiejętnością niedopuszczania do błędów zagrażających bezpieczeństwu i płynności ruchu lotniczego, właściwego korygowania skutków błędów popełnianych przez szkolonego, omawiania ze szkolonym jego postępów, oceny postępów i wyników szkolenia.

2. W ramach szkolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, dopuszcza się szkolenie osoby, która wykazała przed prowadzącym szkolenie, że posiada niektóre z wymaganych wiadomości lub umiejętności, według indywidualnego kursu szkoleniowego.

3. Indywidualny kurs szkoleniowy opracowuje, na podstawie zatwierdzonego kursu szkoleniowego, prowadzący szkolenie i przedstawia Prezesowi Urzędu do zatwierdzenia.

§ 82. 1. Ważność OJTI wpisywanego do świadectwa FIS wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu umiejętności w zakresie prowadzenia szkolenia na stanowisku operacyjnym.

2. Warunkiem przedłużenia ważności OJTI jest także pomyślne ukończenie raz na 5 lat szkolenia odświeżającego dla instruktorów OJT.

3. Przy pierwszym przedłużeniu ważności OJTI warunek, o którym mowa w ust. 2, nie jest wymagany.

§ 83. 1. STDI może uzyskać kandydat, który:

- 1) posiada lub posiadał świadectwo FIS z co najmniej jednym uprawnieniem oraz co najmniej 24 miesiące praktyki na stanowisku operacyjnym;
- 2) odbył szkolenie teoretyczne i praktyczne potwierdzone zaświadczeniem, o którym mowa w § 45 ust. 3;
- 3) podczas egzaminu państwowego wykazał się wiedzą z zakresu minimum programowego do szkolenia w zakresie OJTI lub STDI określonego w załączniku nr 7 do rozporządzenia i umiejętnością w zakresie określonym w § 81 ust. 1 pkt 5 lit. a.

2. Informator FIS:

- 1) posiadający wpisane do swojego świadectwa FIS ważne OJTI może ubiegać się o uzyskanie STDI bez egzaminu;
- 2) którego OJTI wpisane do świadectwa FIS utraciło ważność na skutek przerwy w wykonywaniu czynności instruktora OJT, uzyskuje STDI na podstawie sprawdzianu umiejętności w trakcie części praktycznej egzaminu państwowego.

3. Ważność STDI wpisywanego do świadectwa FIS wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu umiejętności w zakresie prowadzenia szkolenia na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego.

4. Warunkiem przedłużenia ważności STDI jest także pomyślne ukończenie raz na 5 lat szkolenia odświeżającego dla instruktorów STD.

5. Przy pierwszym przedłużeniu ważności STDI warunek, o którym mowa w ust. 4, nie jest wymagany.

6. W przypadku dłuższej niż 12 miesięcy przerwy w wykonywaniu czynności instruktora STD ponowne dopuszczenie do ich wykonywania może nastąpić po zaliczeniu sprawdzianu umiejętności przed instruktorem OJT.

7. Wymóg, o którym mowa w ust. 6, nie dotyczy posiadacza STDI, który posiada świadectwo FIS z ważnym OJTI oraz ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

§ 84. Warunkiem uzyskania przez informatora FIS dodatkowego uprawnienia do świadectwa FIS jest:

- 1) posiadanie świadectwa FIS;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego;
- 3) posiadanie ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy;
- 4) odbycie szkolenia w zakresie tego uprawnienia w ramach szkolenia wstępnego według kursu szkoleniowego uwzględniającego co najmniej minimum programowe do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo FIS i uprawnienia do niego wpisywane określone w załączniku nr 5 do rozporządzenia;
- 5) zdanie egzaminu państwowego.

§ 85. Warunkiem uzyskania przez informatora FIS dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce do świadectwa FIS jest:

- 1) spełnienie wymagań, o których mowa w § 84 pkt 1–3;
- 2) odbycie szkolenia w jednostce, o którym mowa w § 36 ust. 1 pkt 2;
- 3) posiadanie takiego samego ważnego uprawnienia jak to, na które będzie szkolony, oraz uprawnienia uzupełniającego w innej jednostce;
- 4) zdanie części praktycznej egzaminu państwowego.

Rozdział 11

Szczegółowe warunki wydawania świadectwa AFIS, uprawnienia przyznawane i wpisywane do świadectwa AFIS oraz szczegółowe wymagania dla kandydata na informatora AFIS dotyczące szkolenia, kwalifikacji lotniczych w zakresie wiedzy, umiejętności i praktyki

§ 86. 1. Świadectwo AFIS wydaje się kandydatowi, który:

- 1) spełnił wymagania określone w art. 95 ust. 3 pkt 9 ustawy;
- 2) pomyślnie ukończył szkolenie wstępne;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) wykazał się biegłością językową w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, z zastrzeżeniem ust. 2;
- 5) zdał egzamin państwowy.

2. Wymóg znajomości języków, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, może być ograniczony jedynie do języka polskiego, pod warunkiem że kandydat był szkolony do zapewniania AFIS wyłącznie w języku polskim.

§ 87. Kandydat ubiegający się o świadectwo AFIS:

- 1) w części teoretycznej egzaminu państwowego wykazuje się wiedzą w zakresie przedmiotów określonych w minimum programowym do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo AFIS,
- 2) w części praktycznej egzaminu państwowego wykazuje, że posiada umiejętności wykonania czynności określonych w minimum programowym do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo AFIS

– które określa załącznik nr 5 do rozporządzenia.

§ 88. Przy pierwszym wydaniu świadectwa AFIS wpisuje się do niego, co najmniej, uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego.

§ 89. 1. Do świadectwa AFIS stosuje się wymogi określone w § 71 ust. 1, 2, 4 i 5.

2. Informator AFIS, który rozpoczął szkolenie praktyczne na stanowisku operacyjnym w terminie, o którym mowa w § 71 ust. 1, lecz z powodu uzasadnionej przerwy w szkoleniu nie jest w stanie ukończyć tego szkolenia w terminie 24 miesięcy od dnia wydania świadectwa, po przywróceniu ważności świadectwa może kontynuować szkolenie w celu uzyskania uprawnienia uzupełniającego w jednostce w zakresie określonym przez prowadzącego szkolenie.

§ 90. Kandydat do szkolenia w jednostce powinien posiadać:

- 1) świadectwo AFIS albo świadectwo uznania obcego świadectwa kwalifikacji;
- 2) ważne uprawnienie w zakresie języka polskiego i angielskiego co najmniej na poziomie 4 operacyjnym, zarówno w zakresie frazeologii lotniczej, jak i zrozumiałej komunikacji, poświadczony odpowiednim dokumentem, z zastrzeżeniem § 86 ust. 2;
- 3) ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

§ 91. 1. Informator AFIS w pierwszej części egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada wiedzę dotyczącą danego lotniska, w odniesieniu do którego ubiega się o uprawnienie uzupełniające w jednostce, co najmniej w zakresie:

- 1) lokalnych zasad i procedur obowiązujących na lotnisku;
- 2) charakteru lokalnego ruchu lotniczego;
- 3) ukształtowania terenu, przeszkód terenowych oraz charakterystycznych punktów orientacyjnych w promieniu 50 km od lotniska;
- 4) lokalnych urządzeń radionawigacyjnych i wzrokowych pomocy nawigacyjnych – VAN (Visual Aids for Navigation);
- 5) procedur w zakresie koordynacji pomiędzy AFIS a właściwym terytorialnie organem FIS;
- 6) danych dotyczących raportów meteorologicznych i wpływu znaczących lokalnych cech charakterystycznych pogody na zapewnianie AFIS;
- 7) lokalnych procedur alarmowania służb ratowniczych.

2. Informator AFIS w drugiej części egzaminu praktycznego wykazuje, że posiada umiejętności niezbędne do:

- 1) oceny zdatności stanowiska operacyjnego oraz jego wyposażenia do zapewniania AFIS, w tym radiostacji lotniczej oraz środków łączności z innymi ATS, służbą meteorologiczną, służbami ratowniczymi oraz służbami utrzymania lotniska:
  - a) przed przystąpieniem do wykonywania czynności informatora AFIS,
  - b) podczas bieżącej pracy na stanowisku operacyjnym,
  - c) podczas działań w przypadku wystąpienia usterek w pracy urządzeń łączności;
- 2) posługiwania się urządzeniami łączności, włącznie z urządzeniami pomocniczymi oraz wzrokowymi pomocami nawigacyjnymi – VAN (Visual Aids for Navigation);
- 3) pozyskiwania danych niezbędnych do zapewniania AFIS, dotyczących co najmniej:
  - a) ruchu lotniczego,
  - b) wykorzystania przestrzeni powietrznej,
  - c) warunków atmosferycznych,
  - d) lokalnych porozumień i procedur ruchu lotniczego dotyczących lotniska lub części przestrzeni powietrznej, w odniesieniu do których będzie wykonywał czynności informatora służby informacji;
- 4) współdziałania:
  - a) ze służbami utrzymania i eksploatacji lotniska,
  - b) ze służbami ratowniczymi,
  - c) ze służbą meteorologiczną,
  - d) z właściwym terytorialnie organem FIS w zakresie wymiany informacji powietrznej i innych ważnych informacji lotniczych,
  - e) z komórką taktycznego zarządzania przestrzenią powietrzną w zakresie aktywacji i dezaktywacji elementów przestrzeni powietrznej oraz ograniczeń w tej przestrzeni,
  - f) z ATC w zakresie wymiany informacji powietrznej oraz przekazywania zezwoleń kontroli ruchu lotniczego i innych ważnych informacji lotniczych,
  - g) z załogami statków powietrznych przed lotem w zakresie przyjmowania planów lotów i przekazywania ich właściwym odbiorcom, udostępniania publikacji informacji lotniczej, dostarczania informacji pogodowych i innych ważnych informacji niezbędnych do planowania i przeprowadzenia lotu;

- 5) wykonywania czynności informatora AFIS z zastosowaniem ustalonych procedur i instrukcji operacyjnych, w szczególności:
  - a) prowadzenia korespondencji radiotelefonicznej z zachowaniem następujących standardów:
    - stosowanie technik pracy z mikrofonem,
    - wymowa we właściwym tempie i z prawidłową dykcją,
    - stosowanie frazeologii lotniczej,
    - zrozumiała komunikacja, gdy zakres przekazywanych informacji wykracza poza obowiązującą frazeologię,
  - b) odbioru informacji z różnych źródeł, ich analizy i przekazywania właściwym odbiorcom we właściwym czasie;
- 6) nadawania realizowanym zadaniom właściwego priorytetu.

§ 92. Do świadectwa AFIS, z uwzględnieniem § 88, można wpisać:

- 1) uprawnienie uzupełniające w jednostce;
- 2) uprawnienie uzupełniające w zakresie języka;
- 3) OJTI;
- 4) STDI.

§ 93. 1. Informator AFIS niemający wpisanego do świadectwa AFIS ważnego uprawnienia uzupełniającego w jednostce jest uprawniony do zapewniania AFIS pod nadzorem instruktora OJT.

2. Informator AFIS wykonuje czynności lotnicze wyłącznie w zakresie wynikającym:

- 1) ze świadectwa kwalifikacji, z uwzględnieniem ograniczeń do niego wpisanych;
- 2) z ważnych uprawnień, o których mowa w § 92, wpisanych do jego świadectwa kwalifikacji.

§ 94. 1. Uprawnienie uzupełniające w jednostce:

- 1) potwierdza, że posiadacz świadectwa AFIS ma wiedzę i umiejętności niezbędne do zapewniania ATS na określonym lotnisku niekontrolowanym w ramach odpowiedzialności organu ATS;
- 2) wydawane informatorowi AFIS jest wpisywane do jego świadectwa kwalifikacji zgodnie z podziałem przestrzeni powietrznej dokonany na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 121 ust. 5 ustawy i opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych Polska (AIP Polska);
- 3) dla lotniska niekontrolowanego, na którym zgodnie z opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych (AIP Polska), jest zapewniana AFIS w języku polskim i angielskim, może być wpisane do świadectwa AFIS, pod warunkiem posiadania przez informatora AFIS ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego.

2. Ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce wynosi 3 lata i może być przedłużona na następne 3 lata na podstawie przeprowadzonego przez egzaminatora państwowego sprawdzianu umiejętności na stanowisku operacyjnym, jeżeli organ AFIS wykaże przed Prezesem Urzędu, że informator AFIS, zgodnie z ustanowionym przez organ AFIS programem utrzymania wiedzy i umiejętności w jednostce:

- 1) pracował na stanowisku operacyjnym co najmniej minimalną, ustaloną proporcjonalnie do natężenia ruchu, rozliczaną w okresie trzymiesięcznym, liczbę godzin;
- 2) co najmniej raz na 3 lata uczestniczył w zatwierdzonym przez Prezesa Urzędu szkoleniu odświeżającym, szkoleniu w sytuacjach anomalnych i awaryjnych oraz, w uzasadnionych przypadkach, w szkoleniu językowym;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy.

3. Oprócz wymogów określonych w ust. 2 program utrzymania wiedzy i umiejętności w jednostce:

- 1) zawiera procedurę utrzymania kompetencji po trzymiesięcznej lub dłuższej przerwie w świadczeniu służby;
- 2) określa minimalną liczbę godzin, jaką instruktor OJT powinien przepracować, aby utrzymać ważność uprawnienia uzupełniającego w jednostce, bez wliczania zadań szkoleniowych, która może być zmniejszona proporcjonalnie do czasu spędzonego na szkoleniu prowadzonym na stanowiskach operacyjnych;
- 3) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu.

4. Jednostki prowadzą rejestry dotyczące liczby godzin faktycznie przepracowanych na stanowisku operacyjnym dla każdego posiadacza świadectwa AFIS pracującego w danej jednostce. Dane te są udostępniane na żądanie Prezesowi Urzędu i informatorom AFIS ujętym w tym rejestrze.

5. W przypadku dłuższej niż 12 miesięcy przerwy w korzystaniu z uprawnienia uzupełniającego w jednostce ponowne dopuszczenie do korzystania z tego uprawnienia może nastąpić po pomyślnym ukończeniu szkolenia w jednostce oraz po uzyskaniu pozytywnego wyniku z części praktycznej egzaminu państwowego.

§ 95. 1. Informator AFIS, który nie wykonywał czynności związanych z posiadanym świadectwem AFIS przez kolejne 4 lata, może rozpocząć szkolenie w jednostce w celu przywrócenia ważności uprawnienia uzupełniającego w jednostce wyłącznie po poddaniu się ocenie, czy spełnia warunki określone do wydania świadectwa AFIS w zakresie wiedzy i umiejętności, oraz po spełnieniu wymagań szkoleniowych wynikających z tej oceny.

2. Oceny wiedzy i umiejętności, o których mowa w ust. 1, dokonuje organizacja szkoleniowa.

§ 96. 1. Z zastrzeżeniem § 86 ust. 2, kandydat na informatora AFIS ubiegający się o uprawnienie uzupełniające w zakresie języka lub informator AFIS ubiegający się o przedłużenie lub przywrócenie uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka wykazuje się biegłością językową w zakresie frazeologii lotniczej i zrozumiałej komunikacji na warunkach określonych w § 80 ust. 1.

2. W odniesieniu do ważności uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka wpisywanego do świadectwa AFIS stosuje się § 80 ust. 2.

3. Uprawnienie uzupełniające w zakresie języka polskiego na poziomie 6 biegłym może być wpisane do świadectwa AFIS na warunkach określonych w § 80 ust. 3.

§ 97. 1. OJTI może uzyskać informator AFIS, który:

- 1) posiada świadectwo AFIS z wpisanym co najmniej jednym uprawnieniem uzupełniającym w jednostce oraz bezpośrednio przed ubieganiem się o OJTI przez co najmniej 2 lata wykonywał czynności wynikające z posiadanego świadectwa kwalifikacji w odniesieniu do uprawnienia uzupełniającego w jednostce, którego dotyczy szkolenie;
- 2) posiada ważne uprawnienie uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego, z zastrzeżeniem § 86 ust. 2;
- 3) posiada ważne orzeczenie lotniczo-lekarskie odpowiedniej klasy;
- 4) odbył szkolenie teoretyczne i praktyczne potwierdzone zaświadczeniem, o którym mowa w § 45 ust. 3;
- 5) zdał egzamin państwowy, podczas którego wykazał się wiedzą z zakresu minimum programowego do szkolenia określonego w załączniku nr 7 do rozporządzenia oraz umiejętnościami, o których mowa w § 81 ust. 1 pkt 5.

2. W ramach szkolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, dopuszcza się szkolenie osoby, która wykazała przed prowadzącym szkolenie, że posiada niektóre z wymaganych wiadomości lub umiejętności, według indywidualnego kursu szkoleniowego.

3. Indywidualny kurs szkoleniowy opracowuje, na podstawie zatwierdzonego kursu szkoleniowego, prowadzący szkolenie i przedstawia Prezesowi Urzędu do zatwierdzenia.

§ 98. W odniesieniu do ważności OJTI wpisywanego do świadectwa AFIS oraz warunków przedłużenia jego ważności stosuje się przepisy § 82.

§ 99. 1. STDI może uzyskać kandydat, który posiada lub posiadał świadectwo AFIS z co najmniej jednym uprawnieniem uzupełniającym w jednostce oraz co najmniej 24 miesiące praktyki na stanowisku operacyjnym.

2. W odniesieniu do pozostałych warunków uzyskania, okresu ważności i warunków utrzymania ważności STDI wpisywanego do świadectwa AFIS stosuje się § 83 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2–7.

§ 100. Warunkiem uzyskania przez informatora AFIS dodatkowego uprawnienia uzupełniającego w jednostce jest:

- 1) posiadanie świadectwa AFIS;
- 2) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w innej jednostce;
- 3) posiadanie ważnego uprawnienia uzupełniającego w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego, z zastrzeżeniem § 86 ust. 2;
- 4) posiadanie ważnego orzeczenia lotniczo-lekarskiego odpowiedniej klasy;
- 5) odbycie szkolenia w jednostce, o którym mowa w § 36 ust. 1 pkt 2;
- 6) zdanie części praktycznej egzaminu państwowego.

§ 101. Przepis § 48 ust. 2 stosuje się odpowiednio do przedłużania ważności lub wznawiania uprawnienia uzupełniającego w jednostce dla lotniska niekontrolowanego, jeżeli zostało ono czasowo zamknięte dla ruchu lotniczego.

Rozdział 12

Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe

§ 102. 1. Osobie, która w dniu 19 kwietnia 2013 r. posiadała ważną licencję informatora FIS z uprawnieniami FIS, RIS lub AFIS wydaną na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 września 2003 r. w sprawie licencjonowania personelu lotniczego (Dz. U. poz. 1603, z późn. zm.⁹⁾), których ważność wygasła, Prezes Urzędu, na jej wniosek złożony w terminie 48 miesięcy od dnia upływu terminu ważności tych uprawnień, dokonuje wymiany licencji i uprawnień do niej wpisanych na odpowiednie świadectwo kwalifikacji i uprawnienia określone odpowiednio w przepisach § 74 i § 92, przy czym:

- 1) do świadectwa FIS przepisuje się uprawnienia FIS i RIS oraz oznaczenie sektora, jako uprawnienie uzupełniające w jednostce,
- 2) do świadectwa AFIS, na podstawie uprawnienia AFIS w licencji informatora FIS, przepisuje się oznaczenie lokalizacji, o którym mowa w pkt 1.9 tomu II Załącznika 10 do Konwencji (Dz. Urz. ULC z 2016 r. poz. 227), jako uprawnienie uzupełniające w jednostce

– z zachowaniem terminu ważności, na jaki uprawnienia te zostały wydane.

2. Osobie, która w dniu 19 kwietnia 2013 r. posiadała ważną licencję informatora FIS z ważnymi uprawnieniami FIS, RIS lub AFIS, wydaną na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w ust. 1, Prezes Urzędu, na jej wniosek złożony do dnia upływu terminu ważności licencji, dokonuje wymiany licencji i uprawnień do niej wpisanych na odpowiednie świadectwo kwalifikacji i uprawnienia określone odpowiednio w przepisach § 74 i § 92. Wymiany dokonuje się w sposób określony w ust. 1.

3. Do rubryki XIII świadectwa, o którym mowa w ust. 2, przepisuje się z licencji wpis o posługiwaniu się odpowiednio językiem polskim albo językiem polskim i angielskim. Do treści wpisu stosuje się odpowiednio § 105 ust. 3 pkt 2 albo ust. 4 pkt 2.

4. Świadectwo FIS lub świadectwo AFIS wydane przed dniem 19 kwietnia 2013 r., które nie zostało wymienione do dnia 18 października 2013 r. na odpowiednie świadectwo zgodne ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia, o którym mowa w ust. 1, może, na wniosek jego posiadacza, być wymienione w terminie 48 miesięcy od dnia wygaśnięcia uprawnienia uzupełniającego w jednostce. Do czasu wymiany jego posiadacz nie może korzystać z uprawnień wynikających ze świadectwa kwalifikacji.

§ 103. Sprawdzenia wiedzy i umiejętności w celu przedłużenia uprawnień uzupełniających w jednostce wpisanych do ważnej licencji informatora FIS wydanej na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 102 ust. 1, dokonuje się zgodnie z § 25.

⁹⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. poz. 632 i 1867, z 2006 r. poz. 1160, z 2009 r. poz. 808 i 942 oraz z 2010 r. poz. 1119.

§ 104. W okresie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia:

- 1) organizacja szkoleniowa, o której mowa w § 30 ust. 3 i 4, dostosuje swoją dokumentację do wymogów rozporządzenia;
- 2) organizacja szkoleniowa, o której mowa w § 30 ust. 5:
  - a) dostosuje swoje plany szkolenia wstępnego, zgodnie z wymogiem § 30 ust. 5 pkt 1,
  - b) opracuje, dla każdego organu FIS, plan szkoleń w jednostce.

§ 105. 1. Prezes Urzędu do dnia 1 maja 2019 r. opracuje dla informatorów FIS i informatorów AFIS test sprawdzający biegłość językową w zakresie określonym w § 80 ust. 1 w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego.

2. W okresie od dnia 1 maja 2019 r. do dnia 1 maja 2020 r. informatorzy FIS i informatorzy AFIS posiadający uprawnienie uzupełniające w jednostce dla lotniska niekontrolowanego, na którym zgodnie z opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych (AIP Polska), AFIS jest zapewniana w języku polskim i angielskim, aby korzystać z uprawnień wynikających z posiadanych świadectw kwalifikacji, nabędą uprawnienia uzupełniające w zakresie języka w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego.

3. W okresie do dnia 30 kwietnia 2019 r. kandydat ubiegający się o świadectwo FIS lub świadectwo AFIS:

- 1) w ramach części teoretycznej egzaminu państwowego zda egzamin z przedmiotu język angielski i język polski w zastosowaniach lotniczych, w trakcie którego wykaże się wiedzą z zakresu:
  - a) podstawowej terminologii lotniczej,
  - b) terminologii odnoszącej się do statków powietrznych na ziemi i w locie,
  - c) informacji powietrznej i korespondencji,
  - d) frazeologii radiotelefonicznej w zastosowaniach do informacji powietrznej,
  - e) korespondencji naglącej i w niebezpieczeństwie;
- 2) na podstawie pozytywnego zaliczenia przedmiotu, o którym mowa w pkt 1, uzyska wpis w XIII rubryce świadectwa kwalifikacji o treści w języku polskim: „Posiadacz świadectwa kwalifikacji jest upoważniony do prowadzenia korespondencji w języku polskim i angielskim.” oraz o treści w języku angielskim: „The holder of this certificate is entitled to operate aviation R/T equipment in Polish and English language.”.

4. Informatorowi AFIS, który nie wykaże się wiedzą z zakresu, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, w odniesieniu do języka angielskiego:

- 1) można wpisać do świadectwa AFIS uprawnienie uzupełniające w jednostce jedynie dla lotniska niekontrolowanego, na którym zgodnie z opublikowanym w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych (AIP Polska), AFIS jest zapewniana wyłącznie w języku polskim;
- 2) w XIII rubryce świadectwa AFIS dokonuje się wpisu o treści w języku polskim: „Posiadacz świadectwa kwalifikacji jest upoważniony do prowadzenia korespondencji w języku polskim.” oraz o treści w języku angielskim: „The holder of this certificate is entitled to operate aviation R/T equipment in Polish language.”.

5. Wpisy, o których mowa w ust. 3 pkt 2 oraz ust. 4 pkt 2, zachowują ważność do dnia 1 maja 2020 r.

6. W okresie od dnia 1 maja 2019 r. do dnia 1 maja 2020 r. kandydat ubiegający się o świadectwo FIS lub świadectwo AFIS wykazuje się biegłością językową w sposób określony w § 80.

§ 106. Do postępowań wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy niniejszego rozporządzenia.

§ 107. Szkolenia kandydatów na członków personelu lotniczego posiadających świadectwo kwalifikacji informatora służby informacji powietrznej lub świadectwo kwalifikacji informatora lotniskowej służby informacji powietrznej i członków personelu lotniczego posiadających te świadectwa kwalifikacji rozpoczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie rozporządzenia są prowadzone na podstawie dotychczasowych programów szkolenia.

§ 108. Zaświadczenia o ukończeniu szkolenia lotniczego wydane przed dniem wejścia w życie rozporządzenia zachowują ważność przez 12 miesięcy od dnia zakończenia szkolenia lotniczego.

§ 109. Świadectwa uznania obcych licencji i świadectw kwalifikacji oraz wynikających z nich uprawnień wydane przed dniem wejścia w życie rozporządzenia zachowują ważność przez okres, na jaki zostały wydane.

§ 110. 1. Kontrolerom ruchu lotniczego, którzy przed wejściem w życie rozporządzenia Komisji (UE) nr 2015/340 z dnia 20 lutego 2015 r. ustanawiającego wymagania techniczne i procedury administracyjne dotyczące licencji i certyfikatów kontrolerów ruchu lotniczego zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 216/2008, zmieniającego rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 923/2012 i uchylającego rozporządzenie Komisji (UE) nr 805/2011 (Dz. Urz. UE L 63 z 06.03.2015, str. 1) wykazali się biegłością językową w zakresie języka angielskiego na poziomie 6 biegłym, do licencji zgodnej z formatem określonym w Dodatku 1 do załącznika II do rozporządzenia nr 2015/340 wpisuje się poziom 6 biegły na okres ważności 9 lat.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, dziewięcioletni okres ważności uprawnienia uzupełniającego w zakresie biegłości języka angielskiego dla poziomu 6 biegłego liczy się od daty wydania nowej licencji.

§ 111. Traci moc rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 12 kwietnia 2013 r. w sprawie licencji i świadectw kwalifikacji personelu służb ruchu lotniczego (Dz. U. poz. 471 oraz z 2015 r. poz. 59).

§ 112. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia¹⁰⁾, z wyjątkiem:

- 1) § 80 i § 96, które wchodzi w życie z dniem 1 maja 2019 r.;
- 2) § 68 pkt 4, § 70 pkt 2, § 72 pkt 2, § 74 pkt 3, § 81 ust. 1 pkt 2, § 84 pkt 2, § 86 ust. 1 pkt 4, § 90 pkt 2, § 92 pkt 2, § 94 ust. 1 pkt 3, § 97 ust. 1 pkt 2, § 100 pkt 3, które wchodzi w życie z dniem 1 maja 2020 r.

¹⁰⁾ Rozporządzenie zostało ogłoszone w dniu 8 czerwca 2017 r.

Załączniki do rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 19 maja 2017 r. (Dz. U. z 2025 r. poz. 155)

Załącznik nr 1

SKRÓTY NAZW UPRAWNIENÍ WPISYWANYCH DO ŚWIADECTWA KWALIFIKACJI

1. Nazwy poszczególnych świadectw kwalifikacji.

Nazwa specjalności		Symbol świadectwa kwalifikacji
w języku polskim	w języku angielskim	
informator służby informacji powietrznej	flight information service officer	FISC
informator lotniskowej służby informacji powietrznej	aerodrome flight information service officer	AFISC

2.*) Skróty nazw uprawnień i uprawnień uzupełniających wpisywanych do świadectw kwalifikacji.

Symbol/skrót	Nazwa w języku polskim	Nazwa w języku angielskim
Wpisy do świadectwa kwalifikacji informatora służby informacji powietrznej		
FIS	uprawnienie obszarowej służby informacji powietrznej	Flight Information Service Rating
RIS	uprawnienie radarowej obszarowej służby informacji powietrznej	Radar Information Service Rating
OJTI	uprawnienie uzupełniające instruktora szkolenia operacyjnego	On-the-Job Training Instructor Endorsement
STDI	uprawnienie uzupełniające instruktora szkolenia na szkoleniowych urządzeniach symulacji ruchu lotniczego	Synthetic Training Device Instructor Endorsement
Wpisy do świadectwa kwalifikacji informatora lotniskowej służby informacji powietrznej		
OJTI	uprawnienie uzupełniające instruktora szkolenia operacyjnego	On-the-Job Training Instructor Endorsement

*) Oprócz wymienionych w tabeli uprawnień oraz uprawnień uzupełniających do świadectw kwalifikacji wpisuje się uprawnienie uzupełniające w jednostce w formie skrótu odpowiedniej nazwy lotniska albo części przestrzeni powietrznej, opublikowanego w Zintegrowanym Pakiecie Informacji Lotniczych, w części Zbiór Informacji Lotniczych (AIP Polska).

STDI	uprawnienie uzupełniające instruktora szkolenia na szkoleniowych urządzeniach symulacji ruchu lotniczego	Synthetic Training Device Instructor Endorsement
------	--	--

3. Treść wpisów do świadectw kwalifikacji potwierdzających spełnienie wymogu posiadania biegłości językowej.

Wpis w języku polskim	Wpis w języku angielskim
Spełnienie wymogu posiadania biegłości językowej	
Polski/poziom ... /data	Polish/level .../date
Angielski/poziom .../data	English/level .../date

Objaśnienia:

1. Świadectwo kwalifikacji wydaje się na papierze koloru białego bez wybielaczy optycznych, posiadającym zabezpieczenie chemiczne zapobiegające przerabianiu lub podrabianiu dokumentu oraz sprzyjające ujawnianiu takich działań, znak wodny Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz włókna zabezpieczające widoczne w świetle UV i w świetle dziennym. Papier powinien być dostatecznie trwały, umożliwiający wieloletnie użytkowanie. Świadectwo kwalifikacji jest wydawane na pasie stanowiącym ½ formatu A-4 powstałym z wzdłużnego cięcia, a każda strona stanowi ¼ długości tego pasa.

2. Każde świadectwo kwalifikacji posiada:

- 1) stronę tytułową określającą rodzaj dokumentu;
- 2) standardowe części oznaczone numeracją rzymską, zawierające wpisy do świadectwa kwalifikacji stałe i zmienne:
  - a) część I zawiera nadruk w języku polskim: „Rzeczpospolita Polska” i angielskim: „Republic of Poland”,
  - b) część II zawiera nazwę świadectwa kwalifikacji w języku polskim i angielskim,
  - c) część III zawiera numer świadectwa kwalifikacji przedstawiony następująco: „PL-xxxx-SYMBOL-zz”, który zawiera:
    - oznaczenie PL – kod przydzielony Rzeczypospolitej Polskiej przez ONZ,
    - kolejne cyfry osobistego numeru członka personelu lotniczego, przydzielonego w rejestrze personelu lotniczego,
    - SYMBOL – symbol literowy wymieniony w tabeli w pkt 1 załącznika nr 1 kolumna 3,
    - dwie ostatnie cyfry roku pierwszego wydania świadectwa kwalifikacji, np. 11,
  - d) część IV zawiera nazwisko i imię posiadacza świadectwa kwalifikacji, wpisane alfabetem łacińskim, nawet wówczas, gdy to imię i nazwisko w języku ojczystym posiadacza świadectwa kwalifikacji jest pisane innym alfabetem,
  - e) część IVa jest przeznaczona na wpisanie daty i miejsca urodzenia w następujący sposób: dd/mm/rrrr, przy czym litery d oznaczają dzień, litery m oznaczają miesiąc, a litery r oznaczają rok,
  - f) część V jest przeznaczona na wpisanie adresu posiadacza świadectwa kwalifikacji: nazwy ulicy, numeru domu i mieszkania, kodu pocztowego, miejscowości, nazwy kraju w języku polskim,
  - g) część VI jest przeznaczona na wpisanie obywatelstwa w języku polskim i angielskim,
  - h) część VII jest przeznaczona na podpis posiadacza świadectwa kwalifikacji,
  - i) część VIII zawiera nazwę organu wydającego świadectwo kwalifikacji w języku polskim: „Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego” i angielskim: „President of the Civil Aviation Authority”,
  - j) część IX zawiera określenie okresu, na który świadectwo kwalifikacji zostało wydane, w języku polskim i angielskim,
  - k) część X jest przeznaczona na podpis Prezesa Urzędu albo osoby wydającej świadectwo kwalifikacji w jego imieniu,
  - l) część XI jest przeznaczona na odcisk pieczęci Urzędu Lotnictwa Cywilnego,
  - m) części XIIa i XIIb są przeznaczone na wpisy w języku polskim i angielskim, przy czym:
    - część XIIa jest przeznaczona na wpisy uprawnień i uzupełniających uprawnień instruktorskich nadanych posiadaczowi świadectwa kwalifikacji, podlegających przedłużeniu ważności, oraz dat ich pierwszego wydania; wpisy te nie są usuwane w przypadku utraty ważności uprawnienia,
    - część XIIb jest przeznaczona na wpisy przedłużeń ważności wpisanych uprawnień i uzupełniających uprawnień instruktorskich dokonanych przez uprawnionego egzaminatora państwowego,
  - n) część XIII jest przeznaczona na wpisanie ograniczeń oraz informacji o biegłości językowej w zakresie języka polskiego lub angielskiego, a także innych informacji wymaganych przez art. 39 Konwencji,
  - o) część XIV jest przeznaczona na informację o znaczeniu skrótów użytych w danym świadectwie kwalifikacji we wpisach uprawnień i uzupełniających uprawnień instruktorskich, przedłużeń ich ważności i ograniczeń oraz na inne wpisy.

SZCZEGÓŁOWE WARUNKI I SPOSÓB PROWADZENIA SZKOLENIA LOTNICZEGO

W celu zapewnienia właściwych warunków i sposobu prowadzenia szkolenia lotniczego w celu uzyskania świadectw kwalifikacji oraz uprawnień do nich wpisywanych organizacja szkoleniowa:

- 1) określa strukturę organizacyjną wspomagającą bezpieczeństwo, efektywność i ciągłość szkolenia;
- 2) zapewnia, że jej struktura organizacyjna określa:
  - a) zakres odpowiedzialności i obowiązki kadry zarządzającej odpowiedzialnej za zadania związane z procesem szkolenia i za zarządzanie jakością,
  - b) zależności i obieg sprawozdawczości pomiędzy różnymi częściami i procesami organizacji;
- 3) zapewnia kadre zarządzającą, do której zalicza się kierownika odpowiedzialnego, kierownika szkolenia, szefa szkolenia teoretycznego, szefa szkolenia praktycznego, kierownika/szefa technicznego, kierownika jakości, z tym że w przypadku organizacji, która szkoli w celu uzyskania świadectwa AFIS, dopuszcza się możliwość łączenia niektórych z tych funkcji po uzyskaniu akceptacji Prezesa Urzędu;
- 4) dysponuje bazą dydaktyczną i zapleczem odpowiednimi do rodzaju, zakresu i intensywności oferowanego szkolenia lotniczego, w tym niezbędnymi obiektami oraz urządzeniami;
- 5) zapewnia, że baza dydaktyczna umożliwi osiągnięcie celów szkolenia zawartych w kursach szkoleniowych;
- 6) utrzymuje środki materialne niezbędne dla prowadzenia działalności;
- 7) ubezpiecza odpowiedzialność cywilną za szkody wynikające z prowadzonej działalności szkoleniowej stosownie do rodzaju oferowanego szkolenia;
- 8) jeżeli korzysta z usług innego podmiotu, zapewnia, że porozumienia o współpracy obejmują wzajemną odpowiedzialność;
- 9) posiada, z zastrzeżeniem pkt 11, system zarządzania jakością, za pomocą którego:
  - a) określa politykę i strategię systemu jakości oraz zapewnia ich stosowanie na wszystkich poziomach organizacji,
  - b) określa program zapewnienia jakości, zawierający procedury przeznaczone do weryfikacji zgodności systemów oraz wszystkich zachodzących procesów z mającymi zastosowanie wymogami, standardami i procedurami,
  - c) zapewnia, w formie pisemnych porozumień, że korzystając z usług szkoleniowych innego podmiotu lub podwykonawcy, obejmuje je programem zapewnienia jakości,
  - d) dostarcza dowodów funkcjonowania tego systemu poprzez posiadanie instrukcji systemu jakości i dokumentacji monitorowania zgodności działań organizacji z procedurami,
  - e) wyznacza przedstawicieli kadry zarządzającej do monitorowania zgodności działań organizacji z procedurami i właściwości procedur w celu zapewnienia bezpiecznego i skutecznego przebiegu szkolenia,
  - f) przeprowadza przeglądy systemu jakości i, w razie konieczności, identyfikuje, właściwie adresuje oraz podejmuje działania naprawcze,
  - g) określa skuteczność zrealizowanych działań naprawczych,
  - h) szkoli personel organizacji w zakresie zapewnienia jakości,
  - i) gromadzi i przechowuje dokumentację monitorowania systemu jakości przez okres nie krótszy niż okres funkcjonowania organizacji;
- 10) posiada, z wyjątkiem organizacji, która szkoli wyłącznie w celu uzyskania świadectwa AFIS, instrukcję systemu jakości, która zawiera co najmniej:
  - a) politykę oraz strategię systemu jakości wraz z oświadczeniem kierownika odpowiedzialnego co do założonych celów, jakie system jakości organizacji ma osiągnąć,
  - b) określenie osób funkcyjnych systemu jakości,
  - c) zakres systemu jakości,

- d) metody realizacji celów systemu jakości,
  - e) metody pozyskiwania informacji podczas kontroli i audytów,
  - f) dokumentację systemu jakości, a także określa jej obieg w postępowaniu naprawczym oraz zasady i procedury jej przechowywania,
  - g) określenie zakresu odpowiedzialności za jakość podwykonawców szkolenia,
  - h) program zapewnienia jakości zawierający:
    - zakres programu zapewnienia jakości,
    - procedury kontroli jakości z zastosowaniem kart kontrolnych jakości,
    - zasady planowania i prowadzenia audytów systemu jakości,
    - czynności związane z działaniami naprawczymi,
    - ocenę jakości organizacji i zarządzania tą organizacją,
    - zasady szkolenia personelu w zakresie zapewnienia jakości;
- 11) która szkoli wyłącznie w celu uzyskania świadectwa AFIS, może system zarządzania jakością zastąpić przeglądem organizacji, przy czym:
- a) osobą odpowiedzialną za program przeglądu organizacji jest kierownik odpowiedzialny lub osoba przez niego wyznaczona wymieniona w pkt 3,
  - b) osoba odpowiedzialna za wykonywanie przeglądów organizacji posiada znajomość przepisów i procedur organizacji szkolącej personel służb informacji powietrznej (FISP TO – Flight Information Service Personnel Training Organization),
  - c) na program przeglądu organizacji składają się listy kontrolne obejmujące wszystkie procesy zachodzące w organizacji oraz harmonogram sprawdzania pozycji z listy kontrolnej zapewniający, że każda pozycja jest sprawdzana co najmniej raz na 12 miesięcy,
  - d) przeglądy organizacji są udokumentowane, stwierdzone niezgodności są zapisane i zgłoszone odpowiednim osobom,
  - e) działania korygujące i zapobiegawcze są zatwierdzane przez osobę odpowiedzialną za program przeglądu organizacji i są wykonywane w ustalonym terminie,
  - f) kierownik odpowiedzialny jest informowany o wszystkich niezgodnościach oraz, regularnie, o ogólnych wynikach programu przeglądu organizacji;
- 12) jeżeli posiada certyfikat ISO 9001 wydany przez organizację posiadającą odpowiednią akredytację, obejmujący szkolenie ATS, uznaje się, że w wystarczającym stopniu potwierdza zgodność wymogów, o których mowa w pkt 9–11; w takim przypadku organizacja przedstawia Prezesowi Urzędu dokumentację związaną z posiadanym certyfikatem;
- 13) opracowuje instrukcję szkolenia, która:
- a) opisuje strategię działalności organizacji oraz procesy i procedury stosowane w procesie szkolenia,
  - b) jest w pełni zgodna ze wszystkimi dokumentami regulaminowymi oraz obowiązującymi przepisami;
- 14) zapewnia, że przepisy instrukcji szkolenia są rozumiane i stosowane w sposób jednolity przez personel wszystkich komórek organizacyjnych organizacji;
- 15) udostępnia instrukcję szkolenia całemu personelowi organizacji;
- 16) utrzymuje aktualność informacji zawartych w instrukcji szkolenia i dokonuje zmian, jeżeli co najmniej:
- a) dokonano zmian w strategii, procedurach lub w stosowanych praktykach lub
  - b) wynikają z doświadczenia w pracy operacyjnej, lub
  - c) dokonano zmian w zakresie świadczonych usług szkoleniowych, lub
  - d) zmianie uległa zawartość kursów szkoleniowych, lub
  - e) zainstalowano nowy system lub urządzenia techniczne mające znaczący wpływ na proces szkolenia, lub
  - f) dokonano zmian w certyfikacie organizacji szkolącej personel służb informacji powietrznej (FISP TO – Flight Information Service Personnel Training Organization), lub
  - g) zachodzi potrzeba utrzymania standaryzacji procesów szkolenia;

- 17) niezwłocznie przekazuje, zatwierdzone przez Prezesa Urzędu, wszelkie zmiany w instrukcji szkolenia wszystkim podmiotom i osobom, którym instrukcja ta została wydana;
- 18) wyznacza osobę odpowiedzialną za realizację przedsięwzięć, o których mowa w pkt 14–16;
- 19) dokonuje przeglądu procesów oraz procedur:
  - a) regularnie, co najmniej raz w roku,
  - b) w przypadku zmiany struktury organizacyjnej lub podjęcia współpracy w zakresie szkolenia z innymi podmiotami,
  - c) po wprowadzeniu zmian technologicznych, w szczególności po wprowadzeniu nowych urządzeń i systemów,
  - d) po wprowadzeniu zmian przepisów bezpieczeństwa,
  - e) w innych przypadkach mających wpływ na funkcjonowanie organizacji;
- 20) zatrudnia odpowiednio liczny i wykwalifikowany personel, gwarantujący, że szkolenie prowadzone w organizacji odbywa się w sposób bezpieczny, efektywny, ciągły i zrównoważony;
- 21) ustanawia procedury w zakresie rekrutacji i szkolenia personelu;
- 22) prowadzi wykaz informacji dotyczących liczby, statusu, kwalifikacji i lokalizacji personelu wykonującego zadania związane ze szkoleniem i z systemem jakości;
- 23) w odniesieniu do personelu organizacji będących podwykonawcą:
  - a) posiada dokumenty poświadczające odpowiednie kwalifikacje tego personelu do wykonywania zadań związanych ze szkoleniem,
  - b) zapewnia, że personel ten posiada wystarczającą wiedzę na temat jego roli w zapewnieniu ciągłości szkolenia;
- 24) wykazuje formę świadczenia pracy na jej rzecz przez osoby niebędące jej etatowymi pracownikami;
- 25) zapewnia, że szkolenie teoretyczne prowadzą odpowiednio wykwalifikowani wykładowcy, którzy:
  - a) posiadają odpowiednią wiedzę z dziedziny stanowiącej przedmiot szkolenia,
  - b) wykazali się umiejętnością korzystania z odpowiednich technik instruktorskich,
  - c) przećwiczyli techniki szkoleniowe w zakresie procedur będących przedmiotem planowanego szkolenia,
  - d) przechodzą regularne szkolenia odświeżające wiedzę w celu zachowania kompetencji szkoleniowych;
- 26) zapewnia, że szkolenie w zakresie umiejętności praktycznych prowadzą odpowiednio wykwalifikowani instruktorzy, którzy:
  - a) spełniają wymagania dotyczące poziomu wiedzy teoretycznej i doświadczenia stosownie do prowadzonego szkolenia,
  - b) wykazali się umiejętnością nauczania i korzystania z odpowiednich technik instruktorskich,
  - c) przećwiczyli techniki szkoleniowe w procedurach będących przedmiotem planowanego szkolenia,
  - d) przechodzą regularne szkolenia odświeżające wiedzę i umiejętności w celu zachowania kompetencji szkoleniowych;
- 27) zapewnia, że instruktorzy w zakresie umiejętności praktycznych są także członkami personelu służb ruchu lotniczego posiadającymi ważne uprawnienia do pełnienia tej funkcji;
- 28) zapewnia, że osoby odpowiedzialne za ocenę wiedzy kandydatów podczas szkolenia wstępnego:
  - a) wykazują się umiejętnością do przygotowania i prowadzenia testów i kontroli w tym zakresie,
  - b) przechodzą regularne szkolenia odświeżające wiedzę, aby stosować aktualne standardy oceny;
- 29) zapewnia, że osoby odpowiedzialne za ocenę umiejętności kandydatów podczas szkolenia wstępnego, poza tym, że spełniają wymagania, o których mowa w pkt 27, są także członkami personelu służb ruchu lotniczego posiadającymi ważne uprawnienia do pełnienia tej funkcji;
- 30) szczegółowo określa kwalifikacje osób prowadzących egzaminy w ramach szkolenia wstępnego, w tym również szkolenia na urządzeniach symulacji ruchu lotniczego;
- 31) posiada procedury określania kompetencji instruktorów i wykładowców w zakresie nauczania;

- 32) posiada program szkolenia wstępnego, odświeżającego oraz doskonalącego dla instruktorów i wykładowców, odpowiedniego do przypisanych im zadań i obowiązków, uwzględniający szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności dotyczące czynnika ludzkiego;
- 33) zapewnia metodykę szkolenia adekwatną do celów, treści i czasu trwania poszczególnych etapów szkolenia;
- 34) zapewnia, że kursy szkoleniowe określają metody szkolenia w odniesieniu do poszczególnych zagadnień w nich zawartych;
- 35) zapewnia, że metodyka szkolenia obejmuje sposób organizacji egzaminów oraz dokonywania ocen;
- 36) dla każdego rodzaju szkolenia opracowuje kurs szkoleniowy;
- 37) zapewnia, że kurs szkoleniowy określa co najmniej:
  - a) przedmioty nauczania wraz z przypisanymi im celami ogólnymi,
  - b) tematy zajęć,
  - c) zagadnienia wraz z przypisanymi im celami szczegółowymi, rodzajami modułów dydaktycznych i liczbą jednostek lekcyjnych;
- 38) na podstawie zatwierdzonych kursów szkoleniowych opracowuje i udostępnia uczestnikom szkolenia tygodniowy harmonogram szkolenia, który:
  - a) podlega zatwierdzeniu przez kierownika odpowiedzialnego,
  - b) zawiera co najmniej chronologiczny układ zajęć w poszczególnych dniach tygodnia z określeniem:
    - przedmiotu i tematu zajęć,
    - godziny rozpoczęcia i zakończenia poszczególnych zajęć,
    - nazwiska wykładowcy lub instruktora prowadzącego zajęcia,
    - oznaczenia miejsca prowadzenia zajęć;
- 39) prowadzi szkolenia wyłącznie w zakresie określonym w otrzymanym certyfikacie organizacji szkolącej personel służb informacji powietrznej (FISP TO – Flight Information Service Personnel Training Organization);
- 40) ustanawia i prowadzi system archiwizacji procesu szkolenia gwarantujący:
  - a) kompletność danych w celu umożliwienia rekonstrukcji historii szkolenia każdego kandydata i instruktora lub wykładowcy w organizacji,
  - b) integralność danych w celu ochrony przechowywanych danych przed usunięciem lub zmianą;
- 41) ustanawia procedurę archiwizacji procesu szkolenia oraz określa zakres archiwizowanej dokumentacji i przechowuje:
  - a) szczegółową dokumentację kandydata, aby udokumentować spełnienie wszystkich wymagań szkolenia przez okres wykonywania czynności wynikających ze świadectwa kwalifikacji, którego dotyczyło szkolenie,
  - b) dokumentację rejestracji kwalifikacji oraz szkoleń instruktorów i wykładowców tej organizacji przez okres 5 lat od dnia, w którym osoby te zaprzestały pełnienia obowiązków na rzecz tej organizacji,
  - c) dokumentację naboru kandydatów oraz organizacji i prowadzenia szkolenia, ze szczególnym uwzględnieniem ewidencji szkolenia przez okres funkcjonowania tej organizacji.

MINIMUM WYMAGANYCH INFORMACJI, JAKIE POWINNA ZAWIERAĆ INSTRUKCJA SZKOLENIA

1. CZĘŚĆ OGÓLNA

1.1. Wstęp.

Informacje dotyczące zakresu stosowania instrukcji.

1.2. Spis treści.

1.3. Administrowanie dokumentem:

- 1) procedura wprowadzania i zatwierdzania zmian;
- 2) procedura aktualizacji i stwierdzania aktualności instrukcji;
- 3) nakład instrukcji oraz wykaz egzemplarzy wzorcowych i użytkowych;
- 4) wykaz wprowadzonych zmian;
- 5) wykaz aktualnych stron;
- 6) osoba odpowiedzialna za utrzymanie aktualności informacji zawartych w instrukcji.

1.4. Słownik terminów oraz odpowiadających im skrótów i definicji użytych w instrukcji.

1.5. Opis zakresu szkolenia wynikający z posiadanego certyfikatu oraz wykaz kursów szkoleniowych, których instrukcja dotyczy.

1.6. Struktura i zadania organizacji szkoleniowej wraz ze schematem organizacyjnym.

1.7. Kwalifikacje, zakres odpowiedzialności, obowiązki i zastępstwa kierownictwa oraz personelu organizacji szkoleniowej, w szczególności:

- 1) kierownika odpowiedzialnego;
- 2) kierownika jakości;
- 3) kierownika szkolenia;
- 4) szefa szkolenia teoretycznego;
- 5) szefa szkolenia praktycznego;
- 6) kierownika/szefa technicznego;
- 7) instruktorów/wykładowców szkolenia teoretycznego w zakresie konkretnych przedmiotów nauczania;
- 8) instruktorów szkolenia praktycznego.

1.8. Imienny wykaz członków kierownictwa organizacji szkoleniowej.

1.9. Imienny wykaz kadry dydaktycznej organizacji szkoleniowej z podaniem kwalifikacji i uprawnień właściwych dla rodzaju i zakresu szkolenia (może być w formie załącznika do instrukcji).

1.10. Opis infrastruktury, wyposażenia i urządzeń będących w dyspozycji organizacji szkoleniowej na potrzeby szkolenia, w szczególności:

- 1) liczba budynków oraz liczba i rozmiar pomieszczeń (np. sal wykładowych) wraz z wyposażeniem;
- 2) pomoce szkoleniowe;
- 3) urządzenia treningowe.

2. SZKOLENIE PERSONELU ORGANIZACJI SZKOLENIOWEJ

2.1. Osoby odpowiedzialne za utrzymanie standardów nauczania przez instruktorów i wykładowców.

2.2. Procedury określania bieżących kompetencji instruktorów i wykładowców w zakresie nauczania.

2.3. Szczegóły odnośnie do programu szkolenia wstępnego, odświeżającego oraz doskonalącego dla instruktorów i wykładowców.

3. SZKOLENIE KANDYDATÓW W CELU UZYSKANIA ŚWIADECTW KWALIFIKACJI I UPRAWNIEŃ DO NICH WPISYWANYCH

3.1. Ogólne wstępne (progowe) wymagania odnośnie do kandydatów, w tym obcokrajowców.

3.2. Szkolenie wstępne:

- 1) szkolenie podstawowe:
  - a) planowanie i organizacja szkolenia,
  - b) przebieg szkolenia,
  - c) kontrola postępów i wyników szkolenia,
  - d) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa,
  - e) dokumentacja podlegająca archiwizacji;
- 2) szkolenie w zakresie uprawnień:
  - a) planowanie i organizacja szkolenia,
  - b) przebieg szkolenia,
  - c) kontrola postępów i wyników szkolenia,
  - d) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa,
  - e) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

3.3. Szkolenie w jednostce:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4. POZOSTAŁE SZKOLENIA

4.1. Szkolenie w celu uzyskania uzupełniającego uprawnienia instruktorskiego instruktora szkolenia operacyjnego (OJTI):

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.2. Szkolenie do uzyskania uzupełniającego uprawnienia instruktora szkolenia na szkoleniowych urządzeniach symulacji ruchu lotniczego (STDI):

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.3. Szkolenie odświeżające:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.4. Szkolenie w sytuacjach anormalnych i awaryjnych:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.5. Szkolenie odbywane w celu utrzymania albo przywrócenia wiedzy i umiejętności personelu ATS:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

4.6. Szkolenie językowe:

- 1) planowanie i organizacja szkolenia;
- 2) przebieg szkolenia;
- 3) kontrola postępów i wyników szkolenia;
- 4) dokumentacja i sprawozdawczość szkoleniowa;
- 5) dokumentacja podlegająca archiwizacji.

5. EFEKTYWNOŚĆ SZKOLENIA

5.1. Obowiązki i uprawnienia słuchacza związane z uczestnictwem w szkoleniu.

5.2. Procedury współpracy pomiędzy komórkami szkoleniowymi organizacji szkoleniowej.

5.3. Procedury poprawy niesatysfakcjonujących wyników szkolenia.

5.4. Procedury zmiany instruktora szkolenia praktycznego.

5.5. Maksymalna liczba zmian instruktora szkolącego kandydata.

5.6. Wewnętrzny system informacji zwrotnej służący wykrywaniu niedociągnięć w procesie szkolenia.

5.7. Procedury zawieszenia kandydata w obowiązkach uczestnika szkolenia.

6. WSPÓŁPRACA W ZAKRESIE SZKOLENIA Z INNYMI PODMIOTAMI PROWADZĄCYMI DZIAŁALNOŚĆ LOTNICZĄ

6.1. Zakres współpracy w zakresie szkolenia z innymi podmiotami prowadzącymi działalność lotniczą.

6.2. Procedury wyboru podmiotów zewnętrznych na podwykonawców szkolenia.

6.3. Wymagania stawiane podmiotom zewnętrznym chcącym zakwalifikować się jako podwykonawcy szkolenia.

6.4. Odpowiedzialność cywilna za szkolenie przez podwykonawcę szkolenia.

6.5. Nadzór nad należytyym wypełnianiem powierzonych zadań przez podwykonawcę szkolenia.

7. SYSTEM ARCHIWIZACJI PROCESU SZKOLENIA

7.1. Procedura archiwizacji procesu szkolenia.

7.2. Zakres archiwizowanej dokumentacji ze wskazaniem nazw konkretnych dokumentów.

8. SYSTEM JAKOŚCI

8.1. Krótki opis systemu zarządzania jakością z odniesieniem do instrukcji systemu jakości.

9. ZAŁĄCZNIKI

9.1. Wzory dokumentów.

MINIMA PROGRAMOWE DO SZKOLEŃ KANDYDATÓW UBIEGAJĄCYCH SIĘ O ŚWIADECTWO FIS
I UPRAWNIENIA DO NIEGO WPISYWANE ORAZ O ŚWIADECTWO AFIS

1. Minimum programowe do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo FIS i uprawnienia do niego wpisywane obejmuje następujące przedmioty:

- 1) prawo lotnicze: lotnicze organizacje krajowe i międzynarodowe, przepisy kwalifikowania informatorów FIS, przepisy i procedury ruchu lotniczego, przestrzeń powietrzna i trasy ATS, jednostki miar stosowane w lotnictwie, raportowanie nieprawidłowości w ruchu lotniczym;
- 2) zarządzanie ruchem lotniczym: służby ruchu lotniczego, służba alarmowa, zarządzanie przestrzenią powietrzną, zasady prowadzenia łączności radiotelefonicznej, frazeologia radiotelefoniczna w języku polskim i angielskim, ustawienia wysokościomierza i przydział poziomów lotu, źródła i zobrazowanie danych na stanowisku operacyjnym, a dla uprawnienia RIS – również stosowanie radaru w FIS;
- 3) meteorologia: organizacja osłony meteorologicznej dla lotnictwa, skład i struktura atmosfery, atmosfera standardowa, ciepło i temperatura, ciśnienie powietrza, masy powietrza i fronty atmosferyczne, systemy mezoskalowe, zjawiska atmosferyczne, widzialność, zagrożenia meteorologiczne dla lotnictwa, źródła informacji meteorologicznych dla lotnictwa oraz ich pozyskiwanie i interpretacja;
- 4) nawigacja: kula ziemiska i jej odwzorowanie na mapach, mapy lotnicze, magnetyzm Ziemi, systemy współrzędnych oraz kierunek i odległość, wpływ wiatru na tor lotu statku powietrznego, rodzaje prędkości, nawigacja wzrokowa, systemy nawigacji instrumentalnej;
- 5) statek powietrzny: zasady lotu, elementy składowe i elementy sterowania statku powietrznego, zasada działania oraz zalety i wady silników lotniczych, systemy i przyrządy statku powietrznego, kategorie statków powietrznych, czynniki wpływające na osiągi statku powietrznego, a dla uprawnienia RIS – również zasada działania transpondera;
- 6) czynnik ludzki: wpływ stanu zdrowia, samopoczucia i środków psychoaktywnych na pracę, praca zespołowa, podstawowe potrzeby ludzi w pracy, stres, błąd ludzki, komunikacja, środowisko pracy;
- 7) urządzenia i systemy: wyposażenie techniczne stanowisk pracy informatora FIS, teoria radia, stała telekomunikacyjna sieć lotnicza, systemy stosowane do automatycznego rozpowszechniania danych, ograniczenia związane z obniżeniem sprawności urządzeń i systemów, a dla uprawnienia RIS – również radar pierwotny i wtórny;
- 8) środowisko zawodowe: cywilne i wojskowe służby ATS, użytkownicy przestrzeni powietrznej i ich potrzeby, ochrona środowiska.

2. Minimum programowe do szkolenia kandydatów ubiegających się o świadectwo AFIS obejmuje następujące przedmioty:

- 1) prawo lotnicze: lotnicze organizacje krajowe i międzynarodowe, przepisy kwalifikowania informatorów AFIS, przepisy i procedury ruchu lotniczego, struktura przestrzeni powietrznej, przepisy dotyczące lotnisk, jednostki miar stosowane w lotnictwie, raportowanie nieprawidłowości w ruchu lotniczym;
- 2) zarządzanie ruchem lotniczym: służby ruchu lotniczego, służba alarmowa, zarządzanie przestrzenią powietrzną, zasady prowadzenia łączności radiotelefonicznej, frazeologia radiotelefoniczna w języku polskim i angielskim, ustawienia wysokościomierza, zależność pomiędzy poziomem przejściowym, bezwzględną wysokością przejściową i warstwą przejściową, źródła i zobrazowanie danych na stanowisku operacyjnym informatora AFIS;
- 3) meteorologia: organizacja osłony meteorologicznej dla lotnictwa, skład i struktura atmosfery, atmosfera standardowa, ciepło i temperatura, ciśnienie powietrza, masy powietrza i fronty atmosferyczne, systemy mezoskalowe, zjawiska atmosferyczne, widzialność, zagrożenia meteorologiczne dla lotnictwa, źródła informacji meteorologicznych dla lotnictwa oraz ich pozyskiwanie i interpretacja;
- 4) nawigacja: kula ziemiska i jej odwzorowanie na mapach, mapy lotnicze, magnetyzm Ziemi, systemy współrzędnych oraz kierunek i odległość, wpływ wiatru na tor lotu statku powietrznego, rodzaje prędkości, nawigacja wzrokowa, systemy nawigacji instrumentalnej;
- 5) statek powietrzny: zasady lotu, elementy składowe i elementy sterowania statku powietrznego, zasada działania oraz zalety i wady silników lotniczych, systemy i przyrządy statku powietrznego, kategorie statków powietrznych, czynniki wpływające na osiągi statku powietrznego;

- 6) czynnik ludzki: wpływ stanu zdrowia, samopoczucia i środków psychoaktywnych na pracę, indywidualne zachowanie, podstawowe potrzeby ludzi w pracy, stres, błąd ludzki, komunikacja, środowisko pracy;
- 7) urządzenia i systemy: wyposażenie techniczne stanowisk pracy informatora AFIS, teoria radia, stała telekomunikacyjna sieć lotnicza, systemy stosowane do automatycznego rozpowszechniania danych, ograniczenia związane z obniżeniem sprawności urządzeń i systemów;
- 8) środowisko zawodowe: cywilne i wojskowe służby ATS, użytkownicy przestrzeni powietrznej i ich potrzeby, ochrona środowiska;
- 9) lotniska: charakterystyczne dane lotniska, informacje przekazywane pomiędzy AFIS i zarządzającym lotniskiem, pole ruchu naziemnego, pole manewrowe, drogi startowe, przeszkody, lokalizacja naziemnego wyposażenia lotniskowego.

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA DOTYCZĄCE SZKOLENIA PERSONELU FIS W CELU UTRZYMANIA
UPRAWNIENÍ UZUPEŁNIAJĄCYCH W JEDNOSTCE

1. Na szkolenie uzupełniające składają się następujące rodzaje szkoleń:

- 1) szkolenia odbywane w celu utrzymania albo przywrócenia wiedzy i umiejętności personelu FIS;
- 2) szkolenia odświeżające;
- 3) szkolenia w sytuacjach anormalnych i awaryjnych;
- 4) w uzasadnionych przypadkach – szkolenia językowe.

2. Szkolenie uzupełniające składa się z części teoretycznej i praktycznej, z uwzględnieniem symulacji.

3. Czas trwania każdego ze szkoleń jest określany zgodnie z funkcjonalnymi potrzebami personelu FIS pracującego w jednostce, a zwłaszcza z uwagi na:

- 1) zmiany lub planowane zmiany procedur;
- 2) zmiany lub planowane zmiany urzędzeń;
- 3) ogólne wymogi związane z zarządzaniem bezpieczeństwem.

4. Szkolenie w celu utrzymania albo przywrócenia wiedzy i umiejętności personelu FIS jest prowadzone w następstwie negatywnego wyniku sprawdzenia wiadomości lub umiejętności w okolicznościach przewidzianych w rozporządzeniu oraz w procedurach programu utrzymania poziomu wiedzy i umiejętności w jednostce.

5. Zakres szkolenia w celu utrzymania albo przywrócenia wiedzy i umiejętności personelu FIS określa się na podstawie protokołu przeprowadzonej oceny.

6. Kurs szkoleniowy opracowany na podstawie informacji opisanych w ust. 5 podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu.

7. Szkolenie odświeżające zapewnia personelowi FIS utrzymanie właściwego poziomu:

- 1) wiedzy z zakresu przepisów międzynarodowych, krajowych oraz procedur lokalnych;
- 2) umiejętności w zakresie zapewnianej służby;
- 3) wiedzy z zakresu bezpieczeństwa, ochrony i zarządzania sytuacjami kryzysowymi.

8. Organizacja szkoleniowa opracowuje kurs szkolenia odświeżającego, który:

- 1) spełnia wymagania, o których mowa w ust. 7;
- 2) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu;
- 3) jest aktualizowany na podstawie wniosków ze zdarzeń lotniczych oraz doświadczeń personelu FIS wynikających z pracy na stanowiskach operacyjnych;
- 4) niezależnie od okoliczności opisanych w pkt 3, jest poddawany przeglądowi co najmniej raz na 3 lata.

9. Kurs szkolenia odświeżającego:

- 1) opracowuje się osobno dla informatorów FIS oraz informatorów AFIS;
- 2) zawiera moduł ogólny, zapoznający personel FIS ze zmianami w przepisach, procedurach i praktykach, które miały miejsce w okresie poprzedzającym szkolenie i które odnoszą się do związanych z nimi zadań, obejmujący zakres, o którym mowa w ust. 7 pkt 1 i 3;
- 3) zawiera moduły do szkolenia w ramach konkretnych uprawnień, obejmujące zakres, o którym mowa w ust. 7 pkt 2.

10. Szkolenie w sytuacjach anormalnych i awaryjnych zapewnia personelowi FIS:

- 1) nabycie i utrzymanie wiedzy i umiejętności umożliwiających udzielanie pomocy załogom statków powietrznych w sytuacjach anormalnych i awaryjnych;
- 2) postępowanie w sytuacjach lub okolicznościach szczególnych w organie ATS.

11. Organizacja szkoleniowa opracowuje kurs szkoleniowy w sytuacjach anormalnych i awaryjnych, który:

- 1) spełnia wymagania, o których mowa w ust. 10;
- 2) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu;
- 3) jest aktualizowany na podstawie wniosków ze zdarzeń lotniczych oraz doświadczeń personelu FIS płynących z pracy na stanowiskach operacyjnych;
- 4) niezależnie od okoliczności, o których mowa w pkt 3, jest poddawany przeglądowi co najmniej raz na 2 lata.

12. Kurs szkoleniowy w sytuacjach anormalnych i awaryjnych:

- 1) opracowuje się osobno dla informatorów FIS oraz informatorów AFIS;
- 2) zawiera w szczególności:
  - a) przypomnienie przepisów i procedur odnoszących się do postępowania w sytuacjach anormalnych i awaryjnych zarówno w powietrzu, jak i na ziemi,
  - b) przypomnienie obowiązków personelu FIS w zakresie postępowania w sytuacjach anormalnych i awaryjnych,
  - c) studium przypadku wraz z wprowadzeniem do ćwiczenia na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego,
  - d) ćwiczenie na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego pozwalające na praktyczne przećwiczenie zdarzenia w powietrzu lub na ziemi,
  - e) ćwiczenie na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego pozwalające na przećwiczenie postępowania w przypadku degradacji systemów zabezpieczających pracę personelu FIS,
  - f) omówienie wyników ćwiczeń na szkoleniowym urządzeniu symulacji ruchu lotniczego,
  - g) zbiór list kontrolnych na wypadek wystąpienia sytuacji anormalnych i awaryjnych zarówno w powietrzu, jak i na ziemi.

13. Szkolenie w sytuacjach anormalnych i awaryjnych może być prowadzone w formie szkolenia zintegrowanego ze szkoleniem odświeżającym.

14. Szkolenie językowe zapewnia personelowi ATS utrzymanie kompetencji językowych na wymaganym poziomie.

15. Organizacja szkoleniowa opracowuje kurs szkolenia językowego osobno dla informatorów FIS oraz informatorów AFIS.

16. Kurs szkolenia językowego podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Urzędu.

17. Zakres kursów szkolenia językowego:

- 1) jest dostosowany do wymagań zawartych w przepisach w sprawie licencjonowania personelu lotniczego lub we właściwych przepisach międzynarodowych;
- 2) obejmuje zagadnienia dotyczące frazeologii lotniczej oraz zrozumiałej komunikacji.

MINIMUM PROGRAMOWE DO SZKOLENIA W ZAKRESIE OJTI LUB STDI

1. W niniejszym załączniku zostały zastosowane następujące określenia zamieszczone w porządku alfabetycznym wraz z definicją albo opisem znaczenia:

- 1) demonstracja – metoda szkolenia praktycznego na stanowisku operacyjnym dostarczająca szkolonemu właściwej wiedzy związanej z przygotowaniem do wykonania zadania i będąca posunięciem w kierunku zrozumienia tego zadania;
- 2) interwencja – kształtowanie niewizualnych zadań szkolonego (jego procesów poznawczych), przez ingerencję bezpośrednio w jego wizualne zadania lub w końcu przez przejmowanie odpowiedzialności i kierowania zadaniami zapewnianej służby ruchu lotniczego;
- 3) ocena – rozważanie wszystkich lub jednostkowych aspektów działania szkolonego; może być dokonana w formie ustnej lub pisemnej opinii na temat bieżącego stanu ocenianego szkolonego oraz prawdopodobieństwa wystąpienia określonych zachowań u tej osoby w przyszłości, w zależności od tego, czy jest to ocena kształtująca czy podsumowująca;
- 4) szkolony – członek personelu ATS w trakcie szkolenia w celu uzyskania kolejnego uprawnienia lub przywrócenia ważności uprawnienia, które utraciło swoją ważność.

2. Minimum programowe do szkolenia w zakresie OJTI lub STDI obejmuje następujące przedmioty:

- 1) wprowadzenie do kursu: ewolucja organizacji szkolenia w zakresie OJTI, uczestnicy szkolenia, zawartość programu szkolenia, role uczestników procesu szkolenia, proces oceny;
- 2) organizacja szkolenia: minimum programowe i cele szkoleniowe dla personelu ATS, cel opracowania, zawartość, organizacja i stosowanie kursu w zakresie uprawnienia uzupełniającego w jednostce, narzędzia wykorzystywane w procesie szkolenia, rola i odpowiedzialność personelu biorącego udział w szkoleniu w jednostce;
- 3) czynnik ludzki: motywacja, zachowanie człowieka, informacja zwrotna (feedback), sposoby przyswajania wiedzy i umiejętności, cele szkolenia, komunikacja w zespołach osobowych, świadomość sytuacyjna, modele psychologiczne, zachowanie i spójność zespołowa, komunikacja werbalna i niewerbalna, bariery w komunikacji i style komunikacji, rozwiązywanie konfliktów, asertywność, profil zawodowy i osobowy OJTI, stres;
- 4) metodyka szkolenia: sposoby zadawania pytań, odprawa przed rozpoczęciem sesji szkoleniowej (briefing), demonstracja, angażowanie szkolonego, nadzór, interwencja, odprawa po zakończonej sesji szkoleniowej (debriefing);
- 5) metody oceny i sporządzanie raportów: obowiązki instruktora OJT w procesie dokonywania oceny, czynniki wpływające na proces oceny, metody dokonywania oceny, sporządzanie i wykorzystanie raportów.